

Przedłożenie rządowe.

Aleg. I

U s t a w a

z dnia   zmieniająca §§ 3, 4, 6, 10, 11, 12, 13, 17, 31, 35, 38 i 42,
uzupełniająca postanowienia §§ 18 i 26 statutu krajowego Królestwa Galicyi
i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem ogłoszonego cesarskim pa-
tentem z dnia 26. lutego 1861, Dz. u. p. Nr. 20 i wprowadzająca nową
ordynacyę wyborczą sejmową.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem
Krakowskiem postanawiam co następuje:

Art. I.

Postanowienia § 3 statutu krajowego
Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem
Księstwem Krakowskiem ogłoszonego cesar-
skim patentem z dnia 26. lutego 1861, Dz.
u. p. Nr. 20 w brzmieniu zmienionem ustawą
krajową z dnia 18. marca 1900, Dz. ust. kr.
Nr. 41 oraz postanowienia §§ 4, 6, 10, 11, 12,
13, 17, 31, 35, 38 i 42 tegoż statutu prze-
stają obowiązywać w brzmieniu dotycheza-
sowem a mają brzmieć jak następuje:

§ 3.

Sejm krajowy składa się z następują-
cych członków:

a) z trzech arcybiskupów lwowskich,
księcia biskupa krakowskiego, dwóch bisku-
pów przemyskich, biskupa tarnowskiego i bi-
skupa stanisławowskiego. W razie opróżnie-
nia stolicy arcybiskupiej, lub biskupiej jest
administrator dycyezyi członkiem Sejmu kra-
jowego;

2

b) z prezesa Akademii Umiejętności w Krakowie;

c) z rektorów istniejących kaźdocześnie w kraju Uniwersytetów, tudzież Szkoły politechnicznej lwowskiej;

d) z dwustu piętnastu wybranych posłów, a to:

1. z czterdziestu pięciu posłów z klasy wielkiej posiadłości tabularnej ziemskiej wybranych przez uprawnionych do wyboru, opłacających co najmniej 200 K. rocznie podatków realnych (§ 1 ord. wyb.);

2. z ośmiu posłów z klasy średniej posiadłości ziemskiej, wybranych przez uprawnionych do wyboru, opłacających co najmniej 100 K. rocznie podatku gruntowego (§ 2 ord. wyb.);

3. z czterdziestu czterech posłów z klasy cenzusowej miast i miejscowości w dodatku tabelarycznym do ordynacyi wyborczej wymienionych, wybranych przez uprawnionych do wyboru na zasadzie kwalifikacyi osobistej i podatkowej (§ 3 ord. wyb.);

4. z dwunastu posłów z klasy powszechnej tychże miast i miejscowości, wybranych na zasadzie powszechnego i równego prawa głosowania (§ 6 ord. wyb.);

5. z pięciu posłów z klasy Izb handlowych i przemysłowych;

6. z dwóch posłów z klasy Stowarzyszeń przemysłowych miasta Lwowa i miasta Krakowa, zorganizowanych na podstawie ustawy z dnia 5. lutego 1907 Dz. u. p. Nr. 26;

7. z dziewięćdziesięciu dziewięciu posłów z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, wybranych na zasadzie powszechnego prawa głosowania z jednokrotną pluralnością głosów, która służyć będzie osobom uprawnionym do wyboru na zasadzie kwalifikacyi osobistej i podatkowej (§ 8 ord. wyb.).

§ 4.

Cesarz mianuje z grona Sejmu krajowego dla kierownictwa Sejmem Marszałka krajowego i jego dwóch zastępców, po jednym z pomiędzy członków Sejmu narodowości polskiej i ruskiej.

§ 6.

Peryod sejmowy, to jest okres, przez który funkcyonują Marszałek krajowy, jego zastępcy i wybrani członkowie Sejmu krajowego trwa lat sześć, które się liczą od pierwszego dnia zebrania się nowo wybranego Sejmu.

Dokonany wybór posła do Sejmu nie może być przez wyborców odwołany.

Po upływie peryodu sejmowego, tudzież w razie wcześniejszego rozwiązania Sejmu następują powszechne nowe wybory.

W czasie trwania peryodu sejmowego należy przedsięwziąć wybory uzupełniające, jeżeli któryś z posłów utraci prawo wybieralności, umrze, złoży mandat lub też z jakiegokolwiek ustawowego powodu przestanie być członkiem Sejmu, a dla tego posła nie został wybrany zastępca.

Byli posłowie mogą być wybrani ponownie.

Urzednicy i funkcyonaryusze publiczni wybrani posłami do Sejmu krajowego nie potrzebują urlopu do wykonywania mandatu.

§ 10.

Marszałek krajowy zagaja Sejm zwołany przez Cesarza, przewodniczy na jego zgromadzeniach i kieruje rozprawami; ogłasza po ukończeniu czynności zamknięcie lub przedtem, na podstawie specjalnego Najw. Zarządzenia odroczenie albo zamknięcie Sejmu.

Cesarz może rozwiązać Sejm każdego czasu, także podczas trwania zwykłego peryodu sejmowego, zarządzając równocześnie nowe wybory.

§ 11.

Wydział krajowy jest organem zawiadowczym i wykonawczym Reprezentacji krajowej, i składa się pod przewodnictwem Marszałka krajowego z ośmiu członków z grona Sejmu krajowego wybranych.

Marszałek mianuje swoimi zastępcami w Wydziale krajowym dwóch jego członków jednego narodowości polskiej, drugiego narodowości ruskiej.

§ 12.

Jednego członka Wydziału krajowego wybierają posłowie z klasy wielkiej i z klasy średniej posiadłości ziemskiej; jednego członka wybierają posłowie z klasy cenzusowej i z klasy powszechnej miast, oraz z klasy Izby handlowych i przemysłowych i klasy Stowarzyszeń przemysłowych; jednego członka wybierają posłowie z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek zaliczający się do narodowości polskiej; jednego posłowie z tejże klasy zaliczający się do narodowości ruskiej; trzech członków Wydziału wybierają wszyscy posłowie zaliczający się do narodowości polskiej, łącznie z wirylistami narodowości polskiej, jednego wszyscy posłowie należący do narodowości ruskiej, łącznie z wirylistami narodowości ruskiej.

Wybór trzech członków Wydziału, przedsiębrany przez wszystkich posłów zaliczających się do narodowości polskiej, wraz z takimiż wirylistami, odbędzie się jednym aktem wyborczym, w którym każdy z głosujących odda głos na jedną osobę a wybranymi będą ci trzej kandydaci, którzy otrzymają względnie największą ilość głosów.

Wszystkie inne wybory członków Wydziału przychodzą do skutku bezwzględną większością głosujących; jeżeli przy pierwszym akcie wyborczym nikt nie uzyska takiej większości głosów, należy przedsięwziąć ściślejszy wybór między temi dwiema osobami, które otrzymały największą ilość głosów.

W razie równości głosów rozstrzyga los.

§ 13.

W sposób wskazany poprzednim paragrafem wybiera się i zastępców członków Wydziału krajowego.

Jeżeli w czasie, w którym Sejm nie jest zebrany, członek Wydziału krajowego umrze, zrezygnuje, lub też dozna przeszkody w prowadzeniu spraw Wydziału trwającej dłuższy czas, powoła Marszałek na jego miejsce zastępcę należącego do tej samej narodowości.

W miejsce członka względnie zastępcy członka Wydziału, którego stale brakuje, dokonają Sejm, skoro się zbierze, nowego wyboru.

§ 17.

Projekty ustaw w sprawach krajowych wchodzą do Sejmu jako przedłożenie rządowe, jako przedłożenie Wydziału krajowego, jako wnioski komisji sejmowych, lub jako samostne wnioski członków Sejmu.

Do każdej ustawy krajowej potrzeba uchwały sejmowej i sankcyi cesarskiej.

Wnioski, dążące do wydania ustaw, którym Cesarz odmówi sankcyi, albo które Sejm odrzuci, nie mogą wejść powtórnie na tej samej sesyi.

§ 31.

Wydział krajowy bada akta wyborcze wszystkich wybranych posłów sejmowych, zdaje sprawę Sejmowi i czyni odpowiednie wnioski. O ważności aktów wyborczych rozstrzyga Sejm.

§ 35.

Sprawy wchodzą pod obrady Sejmu:

a) albo jako przedłożenia rządowe wnoszone przez Rząd na ręce Marszałka krajowego;

b) albo jako przedłożenia Wydziału krajowego;

c) albo jako przedłożenia komisji wybranych przez Sejm z własnego grona.

Uchwała Sejmowa ustanawiająca dla wypracowania pewnego obszerniejszego projektu ustawy komisję, której działalność ma trwać dłużej niż przez jedną sesję sejmową, może być powzięta tylko większością dwóch trzecich części głosów przy zwykłym komplecie.

Komisja taka obraduje jedynie, gdy Sejm krajowy jest zebrany; zamknięcie więc lub odroczenie Sejmu zawiesza jej czynności, aż do ponownego zebrania się Sejmu w tym samym okresie sejmowym.

Z chwilą ponownego zebrania się Sejmu podejmuje komisja napowrót swoje czynności i jeżeli Sejm inaczej nie postanowi, prowadzi dalej swą pracę aż do jej ukończenia. W razie opróżnienia miejsc w komisji należy je obsadzić ponownie przez wybór uzupełniający.

Do utworzenia stałej komisji, któraby miała obradować nad pewnym przedmiotem także i podczas odroczenia lub zamknięcia sesji sejmowej w okresie tego samego peryodu sejmowego, potrzeba osobnej ustawy krajowej.

Z upływem sześcioletniego peryodu sejmowego albo też z chwilą rozwiązania Sejmu ustaje czynność wszelkich komisji.

d) albo jako wnioski członków Sejmu.

Wnioski samoistne członków Sejmu nie odnoszące się do jakiegoś przedłożenia Rządu, Wydziału krajowego lub komisji sejmowej mają być składane pisemnie do łaski marszałkowskiej. Sposób ich traktowania w Sejmie określa regulamin sejmowy.

Marszałek krajowy wykluczy z pod obrad wnioski dotyczące się przedmiotów nie należących do zakresu działania Sejmu.

§ 35 a).

Wszystkie komisje sejmowe wybierane będą w ten sposób, że członków komisji przypadających na Polaków wybierają posłowie polscy razem z wirylistami narodowości polskiej, członków zaś komisji przypadających na Rusinów wybierają posłowie ruscy razem z wirylistami narodowości ruskiej.

Według tych samych zasad dokonują się wybory do instytucji krajowych, do których Sejmowi służy prawo wybierania swoich reprezentantów. Przepis ten nie narusza praw, zastrzeżonych w tym względzie Wydziałowi krajowemu i przepisów organizacyjnych każdej z tych instytucji.

§ 38.

Do powzięcia ważnej uchwały w Sejmie potrzebna jest obecność więcej niż połowy wszystkich członków Sejmu (§ 3. stat. kraj.) i zgoda bezwzględnej większości członków obecnych. W razie równości głosów wniosek wzięty pod obrady upada.

Do powzięcia ważnej uchwały w sprawie postanowień statutu krajowego, określających skład Sejmu (§ 3 statutu) oraz postanowień odnoszących się do zasad połączenia obszarów dworskich z gminami miejscowymi (§ 18 b statutu) potrzebna jest obecność co najmniej stu osmdziesięciu sześciu członków Sejmu i zgoda co najmniej dwóch trzecich części członków obecnych.

Do powzięcia ważnej uchwały w sprawie zmiany wszystkich innych postanowień statutu krajowego oraz dołączonej do niego ordynacji wyborczej i dodatku tabelarycznego do tejże ordynacji potrzebna jest, o ile sama ordynacja wyborcza w § 8 nie zawiera w tej mierze odmiennych szczegółowych postanowień, obecność przynajmniej trzech czwartych części wszystkich członków Sejmu i zgoda co najmniej dwóch trzecich części członków obecnych.

§ 42.

Wydział krajowy rozstrząsa i załatwia przekazane sobie czynności w obradach kolegialnych.

Do ważności uchwały potrzebną jest obecność przynajmniej czterech członków Wydziału krajowego i przewodniczącego.

Uchwały Wydziału krajowego zapadają bezwzględną większością głosów.

Marszałek krajowy głosuje tylko w razie równości głosów.

Marszałek ma prawo i obowiązek wstrzymać wykonanie uchwały Wydziału krajowego, jeżeli uzna ją za przeciwną dobru powszechnemu lub istniejącym ustawom. W takim razie przedłoży sprawę natychmiast do Najwyższego rozstrzygnięcia na ręce Namiestnika.

Art. II.

Postanowienia § 18 statutu krajowego uzupełnione § 18 a) przez ustawę krajową z dnia 23. kwietnia 1909 Dz. u. kr. Nr. 42 uzupełnia się następującymi postanowieniami:

§ 18 b)

Gdyby obszary dworskie, istniejące na zasadzie ustaw krajowych z dnia 12. sierpnia

1866 Dz. u. kr. Nr. 20 i z dnia 21. marca 1888 Dz. u. kr. Nr. 41 miały zostać w drodze ustawodawstwa krajowego połączone z gminami miejscowymi, natenczas może to nastąpić tylko na następujących zasadach:

1. Złączone z gminami miejscowymi obszary dworskie nie mają prawa do korzystania z dobra gminnego. Z majątku gminnego mają one prawo korzystania tylko o tyle, o ile majątek ten w całości, lub częściowo służy dla celów administracyi gminy, nie zaś o ile on służy jako źródło dochodu. Wobec tego nie mogą być obszary dworskie pociągane do pokrywania wydatków wynikających, lub połączonych z zarządem, utrzymaniem, ulepszeniem, lub rozszerzeniem dobra gminnego, a do wydatków wynikających lub połączonych z zarządem, utrzymaniem, lub rozszerzeniem majątku gminnego nie mogą być pociągane, o ile on jest źródłem dochodu dla gminy. Również nie mogą być obszary dworskie, złączone ze związkiem gminnym, pociągane do oprocentowania, lub spłaty długów gminnych, zaciągniętych przed złączeniem.

2. Złączone z gminami miejscowymi obszary dworskie przyczyniać się mają jedynie do wszystkich bieżących wydatków administracyjnych gminnych wynikających z wykonania ustawy gminnej z dnia 12. sierpnia 1866, Dz. u. kr. Nr. 19, tudzież wydatków nakładanych na gminę na mocy innych ustaw — o ile obszar dworski nie jest ustawowo obowiązany do bezpośredniego świadczenia na ten sam cel — a to na podstawie równego i powszechnego nakładania równej stopy dodatków do wszystkich tych bezpośrednich państwowych podatków, opłacanych w gminie, do których dodatki gminne mogą być nakładane.

Do świadczeń dobrowolnych, leżących poza obowiązkiem gminy, przez Radę gminną uchwalonych, obszar dworski nie może być zmuszony.

3. Każdoczesnemu właścicielowi złączonego z gminą obszaru dworskiego ma być poruczone na jego żądanie wykonywanie całej policyi miejscowej na terytorjum obszaru dworskiego. W takim razie obszar dworski opłacać będzie z przypadającej nań sumy dodatków gminnych jedynie 80 proc. — t. j. o 20 procent mniej, aniżeli by opłacał, gdyby mu to wykonanie policyi nie było poruczone.

4. Reprezentantowi obszaru dworskiego służy głos wirylny w reprezentacyi gminnej, jeżeli obszar dworski opłaca przynajmniej 100 K. podatków realnych.

5. Nałożenie dodatków gminnych ponad 20 procent, na pokrycie wydatków, do któ-

rych w myśl punktu 2. obszar dworski ma się przyczyniać, podlega zatwierdzeniu Reprezentacyi powiatowej.

6. Jeżeli właściciel obszaru dworskiego nie jest obywatelem austryackim, winien do wykonywania policyi miejscowej i do udziału w reprezentacyi gminnej wyznaczyć zastępcę posiadającego wymogi żądane § 10 ustawy o obszarach dworskich z 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 20.

7. Połączenie obszarów dworskich z miastami lub miasteczkami może nastąpić tylko na podstawie obopólnego porozumienia.

8. Wcielenie obszaru dworskiego do gminy może nastąpić tylko po myśli przepisów ustawy z dnia 12. sierpnia 1866 Dz. u. kr. Nr. 20 w brzmieniu noweli z dnia 21. marca 1888 Dz. u. kr. Nr. 41.

§ 18 c).

W razie zmiany ustawy o reprezentacyi powiatowej zachowane będą następujące zasady:

1. Organizacya ich opierać się ma na zasadzie reprezentacyi interesów.

2. Stosunek liczby członków z jednej grupy interesów do ogólnej liczby członków Rady powiatowej musi być unormowany w ten sposób, aby w Radach powiatowych liczących więcej niż dwie grupy interesów, liczba członków jednej grupy wynosiła najwyżej o jednego mniej niż połowa wszystkich członków Rady powiatowej, zaś w Radach powiatowych liczących tylko dwie grupy, liczba członków była między obie grupy równo rozdzielona.

3. Prawo czynne wyborcze z grupy gmin wiejskich ograniczone będzie do tych, którzy bądź z tytułu opłacanych podatków bezpośrednich, podlegających dodatkom gminnym, bądź to z tytułu osobistej kwalifikacyi na mocy obecnie obowiązującej ustawy gminnej posiadają czynne prawo wyboru do Rady gminnej. Uprawnieni do wyboru w tej grupie interesów wybierać będą odpowiednią liczbę wyborców, którzy mają dokonać wyboru przypadającej na tę grupę liczby członków Rady powiatowej. Przez powyższe postanowienie nie przesądza się zabezpieczenia mniejszości narodowych.

Art. III.

Postanowienia § 26 statutu krajowego uzupełnia się następującem postanowieniem:

§ 26 a).

W drodze ustawodawstwa krajowego utworzoną będzie dla stałej kontroli finansowej samorządu, krajowa Izba obrachunkowa.

Art. IV.

Ogłoszona patentem cesarskim z dnia 26. lutego 1861, Dz. u. p. Nr. 20 ordynacya wyborcza sejmowa wraz ze zmianami jej, które nastąpiły na mocy późniejszych ustaw krajowych przestaje obowiązywać, a na jej miejsce wchodzi w życie dołączona do niniejszej ustawy ordynacya wyborcza sejmowa wraz z dodatkiem tabelarycznym.

Art. V.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem jej ogłoszenia.

Art. VI.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Ordynacya wyborcza sejmowa.

1. O prawie wyborczem i wybieralności, o okręgach wyborczych i miejscach wyboru oraz o rozpisaniu wyborów.

§ 1.

Do wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej uprawniona jest każda osoba, która w dniu rozpisania wyboru posiada obywatelstwo austryackie, nie jest po myśli postanowień §§ 15 i 16 tej ordynacyi od prawa wyboru wyjęta lub wykluczona i posiada takie dobra tabularne, z których roczna należność podatkowa w dziale państwowego podatku gruntowego i domowego wynosi przynajmniej 200 kor., z czego przynajmniej trzy czwarte części przypaść muszą na podatek gruntowy.

Posiadanie dwu lub więcej dóbr tabularnych, z których roczna należność w dziale podatku gruntowego i domowego razem wzięta wynosi przynajmniej 200 kor., uprawnia także do wyboru.

Uprawnieni do wyboru, mający dobra tabularne we więcej niż jednym okręgu wyborczym, wykonują swe prawo wyborcze w tym okręgu wyborczym, w którym leży ich majątek najwyżej opodatkowany.

§ 2.

Do wyboru w klasie średniej posiadłości ziemskiej uprawniona jest każda osoba, która w dniu rozpisania wyboru posiada obywatelstwo austryackie, nie jest po myśli postanowień §§ 15 i 16 tej ordynacyi od prawa wyboru wyjęta lub wykluczona, posiada takie grunta, z których roczna należność państwowego podatku gruntowego wynosi przynajmniej 100 kor., a nie ma prawa wy-

borczego w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej.

Posiadanie gruntów, położonych w różnych miejscowościach, z których roczna należność państwowego podatku gruntowego razem wzięta wynosi przynajmniej 100 kor., uprawnia również do wyboru.

Uprawnieni do wyboru w tej klasie, mający grunta we więcej niż jednym okręgu wyborczym, wykonują swe prawo w tym okręgu, w którym leżą ich najwyżej opodatkowane grunta.

§ 3.

Do wyboru w klasie cenzusowej miast uprawniona jest każda osoba, która w dniu rozpisania wyboru posiada obywatelstwo austriackie, nie jest po myśli postanowień §§ 15 i 16 tej ordynacyi od prawa wyboru wyjęta lub wykluczona i należy do pierwszych dwóch trzecich części wszystkich członków gminy, opłacających w niej przynajmniej od roku podatek państwowy bezpośredni ze swej realności, od przedsiębiorstwa zarobkowego, albo od dochodu, spisanych porządkiem wysokości opłacanych przez nich w gminie rocznych podatków bezpośrednich, poczynając od opłacającego najwyższy podatek. Ci jednak z pośród opłacających w gminie podatki bezpośrednie, którzy są wyborcami w klasie wielkiej lub w klasie średniej posiadłości ziemskiej, nie będą umieszczeni na tych spisach. Jeżeli kilku uprawnionych opłaca równe kwoty podatkowe, starszy wiekiem ma poprzedzać młodszego.

Osoby, uprawnione do wyboru w tej klasie z tytułu opłacania podatków, wykonują swe prawo wyborcze w tem mieście, w którym opłacają ten podatek, a jeżeli opłacają go w kilku miastach, w tem mieście, w którym w dniu rozpisania wyboru stale mieszkają, a w braku takiego mieszkania w tem mieście, w którym swe prawo wyborcze chcą wykonać.

Do wyboru w tej klasie miast uprawnione są bez względu na opłatę podatków także następujące osoby, jeżeli w dniu rozpisania wyborów posiadają obywatelstwo austriackie, nie są po myśli postanowień §§ 15 i 16 tej ordynacyi od prawa wyboru wyjęte lub wykluczone i ukończyły 24-ty rok życia:

a) pasterze dusz i inni duchowni świeccy wyznań chrześcijańskich i przełożeni klasztorów;

b) rabini starozakonni;

c) urzędnicy Dworu, państwa, kraju, powiatu, gmin, zakładów i funduszków publicznych;

d) oficerowie (audytorzy, lekarze wojskowi, oficerowie rachunkowi) w stanie spoczynku i w stanie pozasłużbowym;

e) urzędnicy wojskowi tak w czynnej służbie jak i w stanie spoczynku lub pozasłużbowym;

f) adwokaci, notaryusze, doktorowie, którzy otrzymali stopień akademicki na jednym z uniwersytetów lub w innej szkole wyższej austriackiej, magistrowie chirurgii i farmacyi, dyplomowani weterynarze, którzy otrzymali dyplom w jednym z zakładów austriackich, technicy, którzy na jednej z wyższych szkół technicznych austriackich studia ukończyli i tamże egzamin dyplomowy lub egzamina państwowe z dobrym skutkiem złożyli, kandydaci notaryalni, którzy posiadają wszystkie warunki do uzyskania posady notaryalnej, ustawą przepisane;

g) przełożeni, profesorowie i nauczyciele znajdujących się w gminie szkół i innych publicznych zakładów naukowych, tudzież prywatnych, o ile posiadają kwalifikację naukową dla zakładu publicznego tej samej kategorii.

Osoby uprawnione do głosowania z tytułu osobistej kwalifikacji od a) do g) posiadają prawo wyboru tylko w tej gminie, w której w dniu rozpisania wyborów stale mieszkają.

Osoby, które w dniu rozpisania wyborów posiadają obywatelstwo honorowe jednego z miast klasy cenzusowej, a z innego tytułu nie mają prawa wyborczego w żadnej klasie wyborczej, mają je w tem mieście, którego są honorowymi obywatelami. Jeżeli są obywatelami honorowymi kilku miast, w takim razie wykonują prawo wyboru w tem mieście, w którym chcą.

§ 4.

Prawo wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej, w klasie średniej posiadłości ziemskiej i w klasie cenzusowej miast służy także tym, którzy nie mają własnowolności, dalej współposiadaczom nieruchomości lub przedsiębiorstwa, niewiastom, oraz osobom prawniczym (powiatom, gminom, korporacyom, stowarzyszeniom, instytucyom, fundacyom, funduszom, spółkom i t. p.). Państwo i kraj nie mają prawa wyborczego.

Prawo to wykonywać jednak będą:

a) za osoby niewłasnowolne ich prawni zastępcy;

b) za osobę prawniczą ta osoba, która w myśl przepisów ustawy lub norm istniejących dla niej jest powołaną do reprezentowania jej na zewnątrz;

c) za współposiadaczy nieruchomości lub przedsiębiorstw umocowany przez nich pełnomocnik.

§ 5.

Niewiasty, uprawnione do głosowania, w którejkolwiek klasie, mogą głosować osobiście lub przez pełnomocników.

W klasie wielkiej posiadłości ziemskiej i w klasie średniej posiadłości ziemskiej każdy wyborca może głosować także przez pełnomocnika.

Pełnomocnikiem może być tylko mężczyzna, który ukończył 24 rok życia i posiada prawo wyboru w tej klasie wyborczej, w której ma to prawo jego mocodawca, bez względu na okręg wyborczy.

Nikt nie może głosować więcej niż raz za pełnomocnictwem.

§ 6.

Do wyboru w klasie powszechnej miast oraz w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek uprawniony jest każdy mężczyzna, który w dniu rozpisania wyboru posiada obywatelstwo austriackie, nie jest po myśli postanowień §§ 15 i 16 tej ordynacyi od prawa wyboru wyjęty lub wykluczony, skończył 24 rok życia, a w gminie (na obszarze dworskim), w której prawo wyboru ma być wykonane, w dniu rozpisania wyboru przynajmniej od roku jest zamieszkały.

Jeżeli pewne części gminy (miejscowości, okręgi miejskie, dzielnice miasta) przydzielone są do różnych okręgów wyborczych, w tym razie uprawniony do wyboru wykonywa swoje prawo wyborcze w tej części gminy, w której w czasie rozpisania wyboru mieszka.

Osoby, mieszkające na obszarze dworskim niewcielonym do związku gminnego, wykonują pod tymi samymi warunkami prawo wyborcze w tej gminie, z którą obszar dworski tworzy jedną miejscowość. Gdyby ta ostatnia okoliczność nie zachodziła, w takim razie Namiestnictwo oznacza gminę miejscową, w której mieszkańcy obszaru dworskiego wykonywać mają prawo wyboru.

Jeżeli uprawniony do wyboru w dniu rozpisania wyboru przynajmniej od roku ma więcej niż jedno mieszkanie wykonuje prawo wyboru tam, gdzie w czasie rozpisania wyboru piastuje urząd publiczny, względnie tam, gdzie ma siedzibę swych czynności zawodowych, a gdyby brakło i tego kryterium, tam, gdzie ma swą główną siedzibę w kraju.

Jeżeliby i pod tym względem zachodziła wątpliwość, uprawniony wybiera sam gminę zamieszkania, w której chce wykonywać swoje prawo wyborcze.

§ 7.

Za miejsce zamieszkania wyborcy uważa się to miejsce, w którym z widocznym lub z okoliczności wynikającym zamiarem stałego pobytu osiadł, czy to dobrowolnie, czy też z obowiązku nałożonego przepisem ustawy.

Dopóki ktoś w pewnej miejscowości ma miejsce zamieszkania, dopóty jego czasowa nieobecność w tejże nie przerywa czasu zamieszkania wymaganego do uprawnienia wyborczego.

§ 8.

W klasie wielkiej posiadłości ziemskiej, w okręgach Nr. 26 i 36 klasy cenzusowej miast, i w klasie Izb handlowych i przemysłowych wyborca głosuje na tylu posłów, ilu na jego okręg wyborczy przypada; w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek oraz w niewymienionych powyżej okręgach klasy cenzusowej miast i klasy powszechnej miast każdy wyborca głosuje na jednego posła, ewentualnie także na jego zastępcę (§ 45), chociażby na okręg wyborczy przypadało dwóch posłów.

Zmiana postanowień niniejszej ordynacyi wyborczej co do sposobu wyboru posłów w klasie cenzusowej i w klasie powszechnej miast oraz w klasie Izb handlowych i przemysłowych może nastąpić w sposób wskazany pierwszym ustępem § 38. statutu krajowego.

Każdy wyborca ma z reguły tylko jeden głos.

W klasie jednak gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek posiadają głos podwójny (liczący się za dwa głosy), ci wyborcy, którzy należą do pierwszych dwóch trzecich części wszystkich wyborców opłacających w gminie i na obszarze dworskim przynajmniej od roku podatek bezpośredni od swej realności, od przedsiębiorstwa zarobkowego albo od dochodu, spisanych porządkiem wysokości opłacanych przez nich w gminie i na obszarze dworskim stanowiącym z gminą jedną miejscowość, rocznych podatków bezpośrednich, poczynając od opłacającego najwyższy podatek. Ci jednak z pośród opłacających

w gminie i na obszarze dworskim podatki bezpośrednio, którzy są wyborcami w klasie wielkiej lub w klasie średniej posiadłości ziemskiej lub w klasie cenzusowej lub powszechnej miast, nie będą umieszczeni na tych spisach.

Nadto posiadają głos podwójny ci wyborcy, którzy należą do osób wyszczególnionych w ustępie trzecim § 3. niniejszej ordynacyi, chociażby ze względu na opłacony podatek głosu podwójnego nie miały.

Jeżeli kilku opodatkowanych opłaca różne kwoty podatkowe, starszy wiekiem ma poprzedzać młodszego.

§ 9.

Z posiadających czynne prawo wyboru osób głosują w okręgach Nr. 17, następnie 22 do 25 włącznie i 48 do 52 włącznie jedynie te osoby prawnicze, które mają charakter narodowy ruski naturą swoją lub statutem określony, tudzież te, których czynniki powołane do zastępowania osoby prawniczej na zewnątrz ważną uchwałą wpisania na listę wyborczą odnośnego okręgu zażądają, oraz osoby fizyczne narodowości ruskiej, wyłączone z innych okręgów tej samej klasy wyborczej.

W okręgach Nr. 62, 63 i 64 klasy powszechnej miast oraz w okręgu Nr. 152 klasy gmin wiejskich i resztymiast i miasteczek mają prawo wyborcze tylko te osoby, które są narodowości ruskiej, wyłączone z innych okręgów tej samej klasy.

W okręgach Nr. 148 do 151 włącznie klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek mają prawo wyborcze te osoby, które są narodowości polskiej, wyłączone z innych okręgów z tej samej klasy.

§ 10.

Osoby uprawnione do wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej i osoby uprawnione do wyboru w klasie średniej posiadłości ziemskiej nie mają prawa wyboru w innych klasach.

Osoby, uprawnione do wyboru w klasie cenzusowej miast mają to prawo także w klasie powszechnej miast, lecz nie mają go w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek.

Każdy wyborca może wykonywać swe prawo wyboru tylko w jednym okręgu tej samej klasy.

§ 11.

Celem wyboru posła tworzą uprawnieni do wyboru w każdym okręgu wyborczym każdej klasy wyborczej jedno ciało wyborcze.

Okręgi wyborcze ustalone są w dodatku tabelarycznym, dołączonym do niniejszej ordynacyi.

§ 12.

Jeżeli w dołączonym do tej ordynacyi dodatku tabelarycznym do okręgu wyborczego przydzielony jest powiat polityczny lub sądowy, to należy go rozumieć w tym rozmiarze, jaki ma w czasie rozpisania wyboru; ten powiat polityczny względnie sądowy, nie obejmuje jednak gmin przydzielonych wyraźnie do innego okręgu wyborczego. W razie utworzenia nowego powiatu politycznego lub sądowego, uprawnieni do wyboru w obrębie nowo utworzonego powiatu politycznego względnie sądowego wykonywać mają prawo wyboru, aż do wydania ustawy zmieniającej dodatek do niniejszej ordynacyi wyborczej, w tym okręgu wyborczym, do którego podług dodatku przydzielony jest ten powiat polityczny względnie sądowy, do którego należeli przed utworzeniem nowego powiatu politycznego względnie sądowego.

Postanowienia powyższego ustępu mają analogiczne zastosowanie także i do gmin (części gmin).

Jeżeli z miastem (miasteczkiem), które w dołączonym do tej ustawy dodatku tabelarycznym przydzielone jest do okręgu wyborczego, złączone są w jedną gminę miejscową inne miejscowości (części miejscowości), w takim razie w tym okręgu wyborczym wybierają tylko uprawnieni do wyboru z obszaru miasta (miasteczka), chyba, że w dodatku tabelarycznym cała gmina miejscowa do danego okręgu wyborczego jest wyraźnie przydzielona.

§ 13.

Miejscami wyboru w klasie wielkiej posiadłości ziemskiej i w klasie średniej posiadłości ziemskiej są miasta, wymienione przy każdym okręgu w dodatku tabelarycznym do niniejszej ordynacyi.

Miejscem wyboru w klasie cenzusowej i w klasie powszechnej miast oraz w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek jest każda gmina miejscowa i każda w dodatku tabelarycznym do niniejszej ordynacyi osobno wymieniona część gminy (miejscowość, okręg miejski, dzielnica miasta).

Gmina miejscowa, która według ostatniego spisu ludności liczy wraz z obszarem dworskim mniej niż 500 mieszkańców, nie wliczając osób będących w czynnej służbie

wojskowej, może być zarządzeniem Namieśtnictwa połączona z jedną z najbliższych położonych gmin tego samego okręgu wyborczego dla utworzenia zbiorowych miejsc wyboru.

O ile jednak wyborecy z tej samej gminy i obszaru dworskiego ze względu na swoją narodowość należą do różnych okręgów wyborczych tej samej klasy wyborczej, a w gminie tej i na obszarze dworskim, według ostatniego spisu ludności nie ma 500 mieszkańców, którzy jako język swój potoczny podali język polski względnie ruski, to wyborecy ci mogą być zarządzeniem Namieśtnictwa przyłączeni do jednej z najbliższych położonych gmin tego samego okręgu wyborczego dla utworzenia zbiorowych miejsc wyboru.

Wydane w tym względzie zarządzenia należy ogłosić w starostwie przez przybicie na urzędowej tablicy, tudzież w sposób w miejscu praktykowany w odnośnych gminach równocześnie z rozpisaniem wyboru.

§ 14.

Prawo wybieralności na posła służy każdemu mężczyźnie, który przynajmniej od lat trzech posiada obywatelstwo austriackie, ukończył 30-ty rok życia, po myśli postanowień §§ 15 i 16 tej ordynacyi od prawa wyboru nie jest wyjęty lub wykluczony i w jednej z klas wyborczych w kraju, uprawniony jest do wyboru posła na Sejm.

Zastępcy posłów, którzy w okręgach Nr. 30, 37, 38, 39, 40 i 104 do 119 włącznie mają być wybierani, muszą posiadać tezsame warunki wybieralności.

§ 15.

W stałej czynnej służbie pozostający oficerowie, duchowni wojskowi, gażyści bez rangi, tudzież osoby, należące do stanu szeregowców siły zbrojnej, a względnie do żandarmeryi — łącznie z czasowo urlopowanymi — są wyjęci od wybieralności, a wyjąwszy klasy wielkiej i średniej posiadłości ziemskiej, także od prawa wyboru.

W klasach wielkiej i średniej posiadłości ziemskiej mogą osoby, wymienione w pierwszym ustępie, głosować tylko przez pełnomocników.

Urzednicy wojskowi, pozostający w stałej służbie czynnej, są wyjęci od wybieralności, posiadają jednak czynne prawo wyborcze.

Zresztą nie mogą osoby, odbywające w dniu wyboru przejściowo czynną służbę wojskową, wykonywać swego prawa głosowania w żadnej klasie wyborczej.

§ 16.

Od prawa wyboru i wybieralności są wykluczeni:

1. Wszystkie osoby, zostające pod władzą ojcowską, opieką lub kuratela, z wyjątkiem dopuszczonym w § 4 niniejszej ordynacji co do prawa wyboru.

2. Ci, którzy pobierają z funduszów publicznych lub gminnych zaopatrzenie jako uboży lub także zaopatrzenie pobierali w roku, wybór bezpośrednio poprzedzającym, albo wogóle korzystają z dobroczynności publicznej.

Nie należy jednak ze względu na prawo wyborcze uważać za zaopatrzenie ubogich albo za akty dobroczynności publicznej: wsparcie z Kasy chorych, rent pobieranych z powodu wypadku, podeszłego wieku lub przez inwalidów, zasiłków pobieranych przez członków rodziny osób powołanych do czynnej służby wojskowej, bezpłatnego pielęgnowania w szpitalach publicznych, uwolnienia od opłaty szkolnej, obdarzenia środkami naukowymi, zasiłków na kształcenie w jakiegokolwiek formie, jakoteż zapomóg z powodu klęsk.

3. Osoby, do których majątku otwarto konkurs, aż do ukończenia tegoż, a jeżeli upadłym dłużnikiem jest kupiec, aż do uzyskania powtórnie zdolności do praw oznaczonych w § 246 ordynacji konkursowej z dnia 25. grudnia 1868, Dz. u. p. Nr. 1 z roku 1869.

4. Osoby, które zostały zasądzone na karę za zbrodnię lub za przekroczenie kradzieży, sprzeniewierzenia, uczestnictwa w tychże, oszustwa, stręczenia do nierządu (§§ 460, 461, 463, 464, 512 u. k.), za czyny karygodne, oznaczone w § 1 ustawy z dnia 28. maja 1881, Dz. u. p. Nr. 47 i w § 1 ustawy z dnia 25. maja 1883, Dz. u. p. Nr. 78, lub też za przekroczenie §§ 1, 2, 3, 4 i 5, ustęp przedostatni ustawy z dnia 24. maja 1885, Dz. u. p. Nr. 89.

Skutek ten zasądzenia ustaje co do zbrodni wymienionych w § 6 l. 1 aż do 10 ustawy z dnia 15. listopada. 1867, Dz. u. p. Nr. 131, z końcem kary, co do innych zbrodni po upływie lat dziesięciu, jeżeli winny był zasądzony najmniej na pięcioletnią karę, zresztą zaś po upływie lat pięciu, zaś co do reszty wyżej wyliczonych czynów karygodnych, po upływie lat trzech od ukończenia kary.

5. Osoby, które skazane zostały na karę z powodu występku po myśli §§ 66, 67, 68 i 69 ustawy o służbie wojskowej z dnia 5. lipca 1912, Dz. u. p. Nr. 128, na okres trzech lat od ukończenia kary.

6. Osoby, które sędownie skazane zostały na karę z powodu występku przeciw prawno-karnym postanowieniom dla ochrony wolności wyboru, jeżeli czyn popełniony został przy wyborach do Izby posłów Rady państwa, lub do Sejmów, a to stosownie do postanowień ustawy z dnia 26. stycznia 1907, Dz. u. p. Nr. 18.

7. Osoby, oddane pod nadzór policyjny lub do zakładu robót przymusowych, aż do upływu lat trzech po ukończeniu nadzoru policyjnego, względnie po uwolnieniu z zakładu robót przymusowych.

8. Osoby, którym sąd odjął władzę ojcowską nad ich dziećmi, jak długo dzieci pozostają pod obcą opieką, w każdym razie na okres trzech lat po sądowym zarządzeniu.

9. Osoby, które skazane były więcej jak dwa razy na karę aresztu za pijaństwo lub opilstwo na podstawie powszechnej ustawy karnej lub ustawy z dnia 19. lipca 1877 Dz. u. p. Nr. 67 lub innych wydać się mających postanowień ustawowych, na okres trzech lat od ukończenia kary.

§ 17.

Namiestnik wyznacza dzień wyboru posłów w miejscach wyborczych, niniejszą ordynacją wskazanych. Dla wyborów z klasy cenzusowej miast, z klasy powszechnej miast, tudzież z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, wyznacza Namiestnik równocześnie także dzień ewentualnych wyborów ściślejszych.

Dnie wyborów przy wyborach powszechnych mają być wyznaczone w ten sposób, aby najpierw wybrała posłów klasa gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, następnie klasa powszechna miast, po niej klasa cenzusowa miast, następnie Izby handlowe i przemysłowe oraz stowarzyszenia przemysłowe, po nich klasa średniej posiadłości ziemskiej, a na ostatku klasa wielkiej posiadłości ziemskiej.

Dla każdej klasy wyborczej ma być wyznaczony ten sam dzień na wybory i ten sam dzień na ewentualne wybory ściślejsze; tylko w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek Namiestnik może wyznaczyć dla wyborów oraz dla ewentualnych wyborów ściślejszych więcej dni wyborczych.

Dnie wyborów mają być tak wyznaczone, by wszystkie potrzebne czynności przygotowane mogły być przedtem ukończone.

§ 18.

Rozpisanie powszechnych wyborów należy ogłosić w krajowym dzienniku urzędowym i plakatami we wszystkich gminach (obszarach dworskich) i miejscach wyborczych w kraju.

Rozpisanie poszczególnych wyborów uzupełniających ogłosić należy w krajowym dzienniku urzędowym, a wyborów uzupełniających z klasy cenzusowej miast, z klasy powszechnej miast, tudzież z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek, nadto także plakatami w gminach (obszarach dworskich) i w miejscach wyborczych tego okręgu wyborczego, w którym wybór ma się odbyć.

Dzień ogłoszenia w dzienniku urzędowym uważa się za dzień rozpisania wyborów.

Zwierzchności gminne i Przełożństwa obszarów dworskich są obowiązane oba powyższe obwieszczenia ogłosić przez ich wywieszenie.

II. O przeprowadzeniu wyborów w okręgach klasy cenzusowej i klasy powszechnej miast oraz klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek.

§ 19.

Uprawnienie do wyboru ustala się przez wpisanie do listy wyborczej.

§ 20.

Uprawnionych do wyboru z każdej gminy i z każdej klasy wyborczej wraz z uprawnionymi do wyboru wchodzącego ewentualnie po myśli § 6, ustęp 3 w rachubę obszaru dworskiego, wpisze naczelnik gminy (burmistrz) do osobnych list (list wyborczych) w porządku abecedowym, z podaniem imion, nazwisk, zawodu i mieszkania.

W listach wyborczych dla wyboru z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek uwidoczni naczelnik gminy nadto w odnośnej rubryce, czy wpisanemu wyborcy służy jeden głos, czy też głos podwójny (§ 8, ustęp 4 i 5).

Jeżeli uprawnieni do wyboru z jednej gminy wybierają w różnych okręgach wy-

borczych, to należy dla każdej części gminy, przydzielonej do pewnego okręgu wyborczego, sporządzić osobną listę wyborczą w porządku abecedowym. Tak samo, jeżeli czynność wyborcza w obrębie jednej gminy odbywać się ma w kilku lokalach wyborczych, do których wyborcy podług terytoryalnej przynależności są przydzieleni (§ 26, ustęp 4), należy listę wyborczą sporządzić dla każdego z odnośnych terytoryalnych obszarów gminy z osobna w porządku abecedowym.

Jeżeli uprawnieni do wyboru w gminie należą do okręgów wyborczych różnych ze względu na ich narodowość, natenczas należy sporządzić w gminie oddzielne listy wyborcze według narodowości, jedną dla wyborców wyłączonych ze względu na ich narodowość, drugą dla reszty wyborców.

Gdy uprawnieni do wyboru z kilku gmin, wybierają w jednym zbiorowym miejscu wyborczym (§ 13, ustęp 3 i 4), natenczas za podstawę czynności wyborczej mają służyć listy wyborcze poszczególnych gmin miejscowych, uporządkowane kolejno po sobie jako listy częściowe, bez sporządzania z nich listy ogólnej.

Przy układaniu list wyborczych wpiszą do nich naczelnicy gmin z urzędu wszystkie te osoby, których uprawnienie jest im znane lub też zapomocą pewnych danych może być stwierdzone.

Przy układaniu list wyborczych dla wyborców wyłączonych ze względu na ich narodowość, należy brać za podstawę ostatni ogólny spis ludności i rubrykę języka potocznego.

Listy wyborcze sporządzać należy przynajmniej w dwóch egzemplarzach.

§ 21.

Po sporządzeniu listy wyborczej przedłoży naczelnik gminy oba egzemplarze przedłożonemu starostwu, w stołecznym mieście Lwowie zaś Namiestnictwu. Dla miasta Krakowa wyznacza Namiestnictwo kierownika władzy politycznej, któremu poruczono sprawdzenie list wyborczych, jakoteż rozstrzygnięcie reklamacji; temu przedłoży Prezydent miasta listę wyborczą.

Wraz z listą wyborczą dla wyborców z klasy cenzusowej miast, jak i dla wyborców z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek przedłoży naczelnik gminy właściwej Władzy politycznej także ten spis osób i opłacanych przez nie podatków bezpośrednich, na podstawie którego obliczono, którym z tych osób służy prawo wyboru w klasie cenzusowej miast w myśl § 3, ustęp 1 tej ordynacyi, względnie prawo podwójnego głosu

w klasie gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek w myśl § 8, ustęp 4.

Władza polityczna sprostuje z urzędu dostrzeżone usterki w liście wyborczej i jeden egzemplarz sprostowanej listy zwróci naczelnikowi gminy.

Przeciw sprostowaniu listy wyborczej dokonanemu z urzędu można wystąpić tylko w drodze reklamacji.

Naczelnik gminy wyłoży listę przez dni czternaście w lokalu urzędowym gminy, codziennie w czasie przez władzę polityczną oznaczonym i publicznie obwieścić się mającym, dla wolnego przeglądu i poda to wyłożenie listy wyborczej do publicznej wiadomości z równoczesnem wyznaczeniem czternastodniowego terminu reklamacyjnego, liczącego się od dnia obwieszczenia, przytaczając zarazem postanowienia § 22 niniejszej ordynacji, odnoszące się do sposobu wnoszenia reklamacji i rekursów. Jeżeli uprawnieni do wyboru z jednej gminy wybierają w różnych okręgach wyborczych (§ 20, ustęp 3, zdanie pierwsze), listy wyborcze wyłożyć należy w obrębie odnośnych okręgów wyborczych. — Wraz z listą wyborczą dla wyboru z klasy cenzusowej miast, jak i dla wyboru z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek wyłoży naczelnik gminy dla wolnego przeglądu także spis, o którym mowa w ustępie drugim niniejszego paragrafu.

Prawo przeglądu listy wyborczej uprawnia także do robienia przy sposobności tego przeglądu notatek z tej listy.

W gminach liczących nie mniej niż 5000 mieszkańców lista wyborcza musi być wyłożona do przeglądu każdego dnia przez pięć godzin, w gminach ponad 5000 mieszkańców przez ośm godzin; nadto należy odbić listę wyborczą w czas w dostatecznej liczbie i z chwilą nastania terminu reklamacyjnego wydać na żądanie każdemu odbitkę za zwrotem przypadających za jeden egzemplarz kosztów sporządzenia.

Kto żąda wydania takiej odbitki listy wyborczej, ma to oznajmić ustnie lub pisemnie naczelnikowi gminy w ciągu dni ośmiu po rozpisaniu wyboru; oświadczenie tego rodzaju zobowiązuje żądającego do odbioru zamówionej listy i zapłaty kosztów jej sporządzenia, przypadających za sporządzone egzemplarze.

Zgłoszeń po tym czasie wpływających nie należy uwzględniać.

W ciągu dalszych dni ośmiu należy złożyć u naczelnika gminy 50 procent przybliżonych kosztów sporządzenia, w przeciwnym razie zgłoszenie jest bezskuteczne.

Przy odbiorze uiszczyć należy resztę kosztów, które w razie nieodebrania listy przez zgłaszającego, mogą być także ściągnięte w drodze politycznej egzekucji.

Pod tymi samymi warunkami wydawać należy każdemu na żądanie także ewentualne dodatki do listy wyborczej.

§ 22.

Reklamacje przeciw liście wyborczej mogą być wnoszone:

1. z powodu wpisania nieuprawnionych do wyboru;
2. z powodu niewpisania uprawnionych do wyboru;
3. z powodu przyznania wyborcom z klasy gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek głosu liczącego się za dwa, zamiast głosu liczącego się za jeden;
4. z powodu nie przyznania wyborcom z tejże klasy głosu liczącego się za dwa, lecz tylko głosu liczącego się za jeden;
5. o przeniesienie wyborcy z listy ogólnego okręgu do listy okręgu narodowego;
6. o przeniesienie wyborcy z listy okręgu narodowego do listy okręgu ogólnego.

Reklamacje z powodów podanych pod 1, 2, 3 i 4. może wnosić każdy wyborca, który w listach wyborczych danego okręgu jest zapisany; reklamacje z powodów podanych pod 5 i 6 może wnosić każdy wyborca umieszczony na jednej z list wyborczych obu okręgów, o które idzie.

Interesowany może reklamować swoje prawo wyborcze, chociaż na listach wyborczych danego okręgu zamieszczony nie został; do żądania przeniesienia wyborcy z listy okręgu wyborczego ogólnego na listę okręgu narodowego lub odwrotnie, uprawniony jest wyłącznie sam wyborca, o ile reklamacja opiera się na twierdzeniu, że wpis języka potocznego podany przy ostatnim spisie jest niezgodny z faktycznym stanem rzeczy.

Reklamacje wnosić należy w każdym poszczególnym wypadku z osobna. Kto żąda wykreślenia osoby w liście zapisanej przytoczyć powinien fakty, które uzasadniają, że osoba ta w danym okręgu wyborczym niema prawa wyboru.

Kto żąda wpisania osoby w liście nie-zapisanej, przedstawić powinien dowody, które uzasadniają, że osoba ta w danym okręgu wyborczym ma prawo głosowania.

Jeżeli reklamujący domaga się przeniesienia go z listy okręgu ogólnego do listy okręgu narodowego, lub z listy okręgu narodowego do listy okręgu ogólnego, to powinien przytoczyć i wykazać fakty, które

twierdzenie jego o narodowej przynależności uzasadniają, na przepisany do tego celu formularzu.

Tego rodzaju reklamacje osób trzecich należy odrzucić, jeżeli wpis reklamowanego do listy wyborczej, zgadza się, co do języka potocznego z wynikiem ostatniego spisu ludności.

Reklamacje należy wnosić u naczelnika gminy ustnie lub pisemnie.

§ 23.

Na podstawie reklamacji, wniesionych w wyznaczonym terminie, sporządzi naczelnik gminy wykaz osób reklamowanych, do którego należy wciągnąć osobno:

1. osoby, co do których zażądano ich wykreślenia z listy wyborczej (§ 22 punkt 1).

2. osoby, co do których zażądano przyznania im prawa głosu, liczącego się tylko za jeden, a nie za dwa (§ 22 punkt 3).

3. osoby, co do których zażądano dodatkowego wpisania ich do listy wyborczej (§ 22 punkt 2).

4. osoby, dla których zażądano przyznania im prawa głosu, liczącego się za dwa a nie za jeden (§ 22 punkt 4).

5. osoby, co do których zażądano przeniesienia ich z listy ogólnego okręgu do listy okręgu narodowego (§ 22 punkt 5).

6. osoby, co do których zażądano przeniesienia ich z listy okręgu narodowego do listy okręgu ogólnego (§ 22 punkt 6).

Wykaz osób reklamowanych wyłoży naczelnik gminy najpóźniej trzeciego dnia po upływie terminu reklamacyjnego w miejscach, wskazanych w § 21 ustęp 5 do wolnego przeglądu przez trzy dni i ogłosi to publicznie. W ciągu tych trzech dni wolno osobom interesowanym (§ 22 ustęp 2 i 3) wnosić obrony względnie sprzeciwu przeciw reklamacjom.

Osobom, co do których wniesiono reklamacje z powodów wymienionych wyżej pod 1 i 2, winien naczelnik gminy na ich żądanie w ciągu powyższych trzech dni dać możność poinformowania się o motywach tych reklamacji.

Obrony i sprzeciwu wnosić należy u naczelnika gminy ustnie lub pisemnie.

Wniesione reklamacje przedłoży naczelnik gminy do rozstrzygnięcia oznaczonej w § 21 ustęp 1 Władzy politycznej dołączając do poszczególnych reklamacji wniesione obrony i sprzeciwu.

Przeciw rozstrzygnięciu reklamacji przez starostwo może ten, kto wniósł reklamację, jak i ten, którego osoby wydane rozstrzygnięcie dotyczy, wnieść w ciągu dni trzech odwołanie do Namiestnictwa przez starostwo.

Rozstrzygnięcie Namiestnictwa jest w każdym wypadku ostateczne.

Reklamacje i odwołania, które wniesiono po upływie terminu należy odrzucić jako spóźnione.

W razie uwzględnienia reklamacji przeprowadzi oznaczona w § 21, ustęp 1, władza polityczna sprostowanie listy wyborczej w sposób rozstrzygnięciu odpowiadający.

Jeżeli władza rozstrzygnie, że osoba, co do której wniesiono reklamację, ze względu na swą narodowość nie należy do tego okręgu wyborczego, na którego liście została umieszczona, to polecając wykreślenie jej z tej listy, zarządzi równocześnie zapisanie jej na listę wyborczą okręgu wyborczego, do którego z tytułu swej narodowości należy.

Zresztą począwszy od chwili wyłożenia listy wyborczej (§ 21 ustęp czwarty) sprostowania listy wyborczej należy przedsięwziąć tylko o tyle, o ile jest obowiązkiem władzy politycznej aż do czasu na trzy dni przed terminem wyboru, wykreślić z listy wyborczej te w niej zapisane osoby, co do których utrata obywatelstwa austriackiego, lub okoliczność, uzasadniająca po myśli §§ 15 i 16 tej ordynacji wyjęcie lub wykluczenie od uprawnienia do wyboru, dopiero później nastąpiła lub na jaw wyszła.

Sprostowania listy wyborczej, przez władzę polityczną dokonane, podać należy do wiadomości naczelnika gminy w celu sprostowania także egzemplarza tej listy znajdującego się w urzędzie gminnym.

Najpóźniej ośm dni przed wyborem przedłoży naczelnik gminy znajdującą się u niego listę wyborczą ponownie władzy politycznej, która zbada, czy sprostowania listy wyborczej zarządzone w czasie postępowania reklamacyjnego zostały przeprowadzone, a zatem, czy obydwa egzemplarze listy wyborczej zgadzają się ze sobą. W razie przeciwnym sprostuje władza obydwa egzemplarze zgodnie ze sobą.

Jeden egzemplarz listy wyborczej należy doręczyć komisarzowi wyborczemu.

Jeżeli zajdzie konieczna potrzeba nowego sprostowania listy wyborczej już po jej oddaniu komisarzowi wyborczemu, to władza zawiadomi o tem natychmiast naczelnika gminy miejsca wyboru i komisarza wyborczego. Naczelnik gminy sprostuje listę w obecności komisarza wyborczego, dołączając do niej polecenie władzy, zarządzające sprostowanie.

§ 24.

Skoro lista wyborcza po rozstrzygnięciu reklamacji sprostowaną zostanie, wyda władza polityczna w § 21, ustępie 1 ozna-

ezona, dla miejsca wyboru właściwa, wyborcom karty legimacyjne do wyboru posłów. Jeżeli gminy, należące do różnych powiatów politycznych, złączone zostaną w zbiorowe miejsca wyborcze (§ 13 ustęp 3 i 4) to celem wystawienia kart legitymacyjnych, należy po ukończeniu postępowania reklamacyjnego, listy wyborcze tych gmin przesłać władzy politycznej dla miejsca wyboru właściwej.

Karty legitymacyjne mają zawierać liczbę bieżącą dotyczącej listy wyborczej, miejsce, dzień i godzinę rozpoczęcia czynności wyborczej, jakoteż godzinę, kiedy oddawanie głosów ma być ukończone, imię, nazwisko i mieszkanie uprawnionego do wyboru, ilość posłów, na których ma prawo głosować, wreszcie w tych przypadkach, w których głos liczy się podwójnie (§ 8 ustęp 4 i 5), i w których oprócz posła wybiera się także jego zastępcę, zaznaczenie tych okoliczności.

Na odwrotnej stronie karty legitymacyjnej należy umieścić ważniejsze postanowienia ustawy z dnia 26. stycznia 1907. Dz. u. p. Nr. 18.

W miastach mających własny statut można poruczyć wystawienie kart legitymacyjnych Prezydentowi miasta.

Karty legitymacyjne należy wyborcom w mieszkaniu doręczyć; doręczenie można poruczyć naczelnikowi gminy.

Władza, która wydaje karty legitymacyjne, zarządzi przez ogłoszenie w sposób w miejscu praktykowany wezwanie wyborców, aby w wypadkach, w których z jakiegokolwiek powodu karty legitymacyjne najpóźniej na 24 godzin przed dniem wyboru nie zostały im doręczone, podjęli je osobiście w miejscu w obwieszczeniu oznaczonym.

W miejsce zagubionej karty legitymacyjnej, wyda powołana do pierwszego wystawienia władza uprawnionemu na jego żądanie duplikat karty legitymacyjnej, nawet w sam dzień wyboru.

§ 25.

Celem dokonania wyboru posłów należy wydać wyborcom razem z kartami legitymacyjnymi karty do głosowania, które muszą być opatrzone pieczęcią urzędową oznaczonej w § 24, ustępie 1, władzy politycznej lub wystawiającej karty legitymacyjne władzy gminnej (§ 24, ustęp 4) i które nadto zawierać mają uwagę, że każda inna, nie z urzędu wydana karta do głosowania, uważana będzie za nieważną.

Na karcie do głosowania wymienić należy, na ilu posłów wyborca ma prawo głosować, tudzież czy wyborca ma głosować tylko na posła, czy także na jego zastępcę. Jeżeli wyborey służy głos podwójny (§ 8, ustęp 4 i 5) to okoliczność ta powinna być oznaczona wewnątrz karty do głosowania oraz zewnątrz w sposób taki, aby po złożeniu karty było to widoczne.

Karty do głosowania, potrzebne dla przedsiębrania wyboru ściślejszego wydaje Komisarz wyborczy, o ile ich poprzednio władza do pierwszego wystawienia powołana, nie doręczyła wyborcom w inny sposób.

W miejsce zgubionych lub nie nadających się do użytku kart do głosowania, wyda na żądanie uprawnionych do wyboru władza wyżej wspomniana względnie w dniu wyboru i wyboru ściślejszego komisarz wyborczy, inne karty do głosowania.

Czas trwania oddawania głosów należy oznaczyć w ten sposób, by wykonanie prawa wyboru było o ile możności dla wyborców zabezpieczone.

§ 26.

Kierownictwo czynności wyborczej, odbywać się mającej w obecności komisarza wyborczego, należy poruczyć utworzonej z wyborców komisji wyborczej, składającej się z siedmiu, a w gminach liczących mniej niż 1000 mieszkańców z pięciu członków.

Z reguły ustanowić należy w każdym miejscu wyboru każdego okręgu wyborczego jedną komisję wyborczą.

Gdyby w którym miejscu wyboru, powołani do oddania głosu uprawnieni do wyboru, należeli do różnych narodowych okręgów wyborczych (§ 20, ustęp 4) natenczas należy utworzyć w miejscowości wyboru dla uprawnionych do wyboru każdego okręgu wyborczego osobną komisję wyborczą. W wypadku takim należy czynność wyborczą przeprowadzać dla każdego okręgu wyborczego oddzielnie co do miejsca lub co do czasu.

Gdzie ze względu na terytoryalną rozległość lub liczbę ludności byłoby wskazane, może w poszczególnych gminach miejscowych lub miejscowościach, władza polityczna, nad gminą bezpośrednio przełożona, zarządzić ustanowienie kilku komisji wyborczych w obrębie całego obszaru gminnego lub miejscowości. W gminach mających w danej klasie wyborczej więcej niż 1000 wyborców należy dla każdego 1000 wyborców ustanowić osobną komisję. Przydzielenie wyborców do poszczególnych komisji wyborczych odbywać się ma przy tem podług porządku abecedowego

albo też podług terytoryalnej przynależności; zarządzenia takie ogłosić należy w gminie we właściwym czasie, w sposób tam praktykowany. Przydzielenie podług przynależności terytoryalnej (§ 20, ustęp 3) ma nastąpić przed sporządzeniem list wyborczych, przydzielenie zaś w porządku abecadłowym w każdym razie przed wystawieniem kart legitymacyjnych.

Dla każdej komisji wyborczej postara się gmina miejsca wyboru o odpowiedni lokal wraz z niezbędnymi sprzętami i przyborami do pisania dla komisji wyborczej.

§ 27.

Komisarza wyborczego dla miasta Lwowa wyznaczy Namiestnictwo, a dla wyborów, które odbyć się mają poza obrębem stołecznego miasta kraju, to starostwo, w którego powiecie miejsce wyboru jest położone lub któremu Namiestnictwo wyznaczenie komisarza wyborczego poleci.

Urząd komisarza wyborczego jest, niezależnie od przepisów obowiązujących urzędników publicznych, urzędem honorowym, do którego przyjęcia obowiązany jest każdy, kto w miejscu wyborem jest do wyboru uprawniony.

Każdej komisji wyborczej przyda komisarz wyborczy protokolanta, który prowadzić będzie protokół z przebiegu czynności wyborczej i wpisywać do niego wszystkie ważne wyrażenia, które zaszły podczas czynności wyborczej, w szczególności rozstrzygnięcia powzięte przez komisję wyborczą.

§ 28.

Reprezentacja gminna miejsca wyboru i komisarz wyborczy wyznaczają po trzech, względnie po dwóch członków komisji wyborczej i po dwóch zastępców członków komisji z pomiędzy uprawnionych do wyboru w miejscu wyboru i odnośnym okręgu wyborczym.

Wyznaczonych w sposób wyżej podany sześciu, względnie czterech członków (zastępców), wybiera bezwzględną większością głosów siódmego, względnie piątego członka komisji wyborczej, który posiadać musi w miejscu wyboru i danem kole wyborem, prawo wyboru.

Gdyby i przy drugim głosowaniu nie osiągnięto takiej większości głosów, wyznaczy tego członka komisarz wyborczy.

§ 29.

Członkowie komisji wyborczej wybierają z pomiędzy siebie względną większością głosów przewodniczącego.

W razie równości głosów rozstrzyga los, przez komisarza wyborczego wyciągnięty.

§ 30.

Do powzięcia uchwały i ukonstytuowania się komisji wyborczej potrzebna jest obecność przynajmniej czterech członków.

Uchwały komisji wyborczej zapadają bez względu na liczbę głosujących, względną większością głosów.

Przewodniczący komisji wyborczej głosuje tylko w razie równości głosów i w takim razie głosem swoim rozstrzyga.

§ 31.

O dopuszczeniu do oddania głosu lub o ważności oddanych głosów rozstrzyga komisja wyborcza tylko w następujących przypadkach:

a) jeżeli przy oddawaniu głosów powstaje uzasadniona wątpliwość co do tożsamości osoby zgłaszającej się z kartą legitymacyjną, z osobą uprawnioną do wyboru, dla której karta legitymacyjna jest wystawiona;

b) jeżeli jest wątpliwość co do ważności lub nieważności poszczególnych oddanych głosów, albo

c) jeżeli podczas czynności wyborczej podniesiono zarzut przeciw uprawnieniu do wyboru osoby, do listy wyborczej wpisanej.

Zarzuty po myśli ustępów a) i c) podnieść mogą nie tylko komisarz wyborczy i członkowie komisji wyborczej, lecz także i wyborcy, ci ostatni ustnie lub pisemnie, i to tylko tak długo, dopóki osoba, której uprawnienie do wyboru zakwestyonowano, nie oddała jeszcze głosu, a w przypadku pod c) wspomnianym o tyle tylko, o ile ktoś twierdzi, że osoba ta od czasu ustalenia listy wyborczej utraciła obywatelstwo austriackie albo z powodów, przewidzianych w §§ 15 i 16 tej ordynacji straciła prawo wyborcze.

Rozstrzygnięcie komisji wyborczej nastąpić musi w każdym poszczególnym przypadku przed dalszym ciągiem aktu wyborczego.

Od tego rozstrzygnięcia nie ma odwołania.

§ 32.

Komisarz wyborczy utrzymuje spokój i porządek podczas czynności wyborczej i czuwa nad przestrzeganiem postanowień

ordynacyi wyborczej. — Nie powinien także dopuścić, aby komisya wyborcza przekraczała swój zakres działania.

W szczególności zaś sprzeciwi się komisarz rozstrzygnięciu komisji wyborczej popowziętemu wbrew ustawie i zażąda wpisania każdego takiego swego sprzeciwu do protokołu wyborczego.

§ 33.

Wydane wyborcom karty legitymacyjne uważać należy jako wezwanie do jawienia się bez wszelkiego dalszego zaproszenia w dniu na kartach podanym i w oznaczonej tam godzinie, celem wzięcia udziału w wyborze.

Tylko wyborcy posiadający kartę legitymacyjną mają celem oddania głosu wstęp do lokalu wyborczego; po oddaniu głosu mają lokal wyborczy natychmiast opuścić. O ile się to do prawidłowego przeprowadzenia wyboru okaże potrzebne, należy wyborców wpuszczać w liczbie ograniczonej, nie mniej jednak jak po trzech, do lokalu wyborczego. Zarządzenie takie może wydać władza polityczna powiatowa lub komisarz wyborczy.

Na życzenie stronnictw wyborczych należy do aktu wyborczego z pomiędzy uprawnionych do wyboru dobrać dwóch do pięciu — w większych miastach do dziesięciu — mężów zaufania, którzy mają prawo być obecni przy akcji wyborczym zarówno w komisjach szczegółowych jak i w komisji głównej, aż do ogłoszenia wyniku obliczenia głosów, a muszą być uprawnieni do wyboru w danym okręgu i miejscu wyborczem.

Tych mężów zaufania podadzą najpóźniej do ośmiu dni przed wyborem ubiegające się przy wyborze stronnictwa imiennie do wiadomości politycznej władzy powiatowej miejsca wyboru (Prezydenta miasta), która wyznaczy ostatecznie odpowiednią ilość z pomiędzy przedstawionych, uwzględniając o ile można wszystkie ubiegające się stronnictwa.

Co do dopuszczenia mężów zaufania do czynności głównej Komisji wyborczej, mają być zastosowane postanowienia ustępu trzeciego i czwartego.

Mężowie zaufania są jedynie świadkami czynności wyborczej i oprócz służącego wyborcom po myśli § 31 lit. a) i c), prawa wnoszenia zarzutów, nie mają żadnego dalszego wpływu na tok czynności wyborczej.

W czasie czynności wyborczej nie wolno w lokalu wyborczym, jak i w budynku, w którym się ten lokal znajduje, tudzież w pobliżu budynku w obwodzie, przez poli-

tyczną władzę powiatową oznaczonym, wygłaszać przemów do wyborców, jakoteż w jakikolwiek inny sposób agitować. Lokal wyborczy należy tak urządzić, by wyborey mogli swobodnie wchodzić i wychodzić.

Obwód, w którym są zakazane przemowy do wyborców, jakoteż wszelkie inne agitacye wyborcze, oznacza polityczna władza powiatowa i ogłasza to w miejscu wyboru z dodatkiem, że przekroczenie tego zakazu podlega karze w myśl rozporządzenia ministerjalnego z dnia 30. września 1857 Dz. u. p. Nr. 198.

Przed rozpoczęciem czynności wyborczej zarządzi komisarz wyborczy, aby jeden egzemplarz powyższego ogłoszenia przybito w miejscu widocznem na budynku, w którym lokal wyborczy się znajduje.

§ 34.

Czynność wyborcza rozpoczyna się w dniu wyboru, o godzinie oznaczonej i w przeznaczonem do tego miejscu, ukonstytuowaniem komisji wyborczej, która odbierze listę wyborczą, jakoteż przygotowane wykazy głosowania i listy obliczenia głosów.

Gdyby z braku ustawowych warunków komisja wyborcza nie mogła się ukonstytuować, lub gdyby po ukonstytuowaniu się komisji wskutek ubytku członków (zastępców) zabrakło kompletu (§ 30 ustęp pierwszy), natenczas czynności komisji wyborczej obejmie komisarz wyborczy i wykonywa je aż do ich ukończenia.

§ 35.

Głosowanie odbywa się za pomocą kart do głosowania.

Przy wyborze używać można tylko kart do głosowania wydanych przez władzę i opatrzonych jej pieczęcią, pod nieważnością głosu.

Nazwy kandydatów na kartach głosowania mogą być napisane, drukowane lub pieczęcią wyciskane, a nie naklejane.

§ 36.

Bezpośrednio przed rozpoczęciem głosowania przekona się komisja wyborcza czy urna przeznaczona na karty głosowania jest próżna.

Głosowanie zaczyna się od tego, że członkowie komisji wyborczej oddają swoje głosy. Następnie oddają głosy wyborey.

Każdy wyborca oddając głos ma okazać swą kartę legitymacyjną, którą należy mu zwrócić po przejrzaniu.

Osoby oddające głos należy wpisywać po imieniu i nazwisku do wykazu głosowania, którego jeden egzemplarz prowadzi protokolant, a drugi jeden z członków komisji wyborczej. Jednocześnie należy zaznaczyć w liście wyborczej, że wyborca głos oddał.

§ 37.

Przy głosowaniu odbiera przewodniczący komisji wyborczej od każdego wyborcy złożoną kartę do głosowania, wkłada każdą z osobna do urny wyborczej, nie otwierając jej, i czuwa nad tem, aby zamiast jednej nie oddano więcej kart do głosowania, a zamiast karty z głosem liczącym się za jeden. nie oddano karty z głosem liczącym się za dwa.

§ 38.

Głosowanie raz rozpoczęte z reguły nie może być przerwane.

Oddawanie głosów należy o wyznaczonej godzinie ukończyć. Nie wolno jednak od oddania głosów wykluczyć tych wyborców, którzy jeszcze przed upływem oznaczonej na zamknięcie głosowania godziny jawili się do wyboru w lokalu wyborczym, w poczekalni przez komisję wyborczą dla wyborców przeznaczonej, albo też bezpośrednio przed lokalem wyborczym. Rzeczą jest przedewszystkiem komisarza wyborczego czuwać nad tem, aby osoby te od wykonania prawa wyborczego nie były wykluczone.

Jeżeli zajdą okoliczności, które przeszkadzają rozpoczęciu, dalszemu prowadzeniu lub ukończeniu czynności wyborczej, natenczas może komisya wyborcza za zgodą komisarza wyborczego odroczyć lub przedłużyć czynność wyborczą do dnia następnego.

Każde odroczenie lub przedłużenie należy ogłosić zawczasu, w sposób w miejscu praktykowany.

Jeżeli oddawanie głosów już się zaczęło, ma komisya wyborcza i komisarz wyborczy opieczętować akta wyborcze i urnę wyborczą z kartkami do głosowania w niej zawartemi i przechować je aż do dalszego ciągu czynności wyborczej.

§ 39.

Po ukończeniu głosowania, które przewodniczący komisji wyborczej ogłosi, należy zamknąć lokal wyborczy, w którym pozostać mają tylko komisarz wyborczy i członkowie komisji wyborczej wraz z protokolantem i mężami zaufania (§ 33, ustęp 3).

Zanim się obliczanie głosów rozpocznie, pomiesza przewodniczący komisji wyborczej karty do głosowania w urnie wyborczej, a potem wyjmie je i policzy. Następnie jeden z członków komisji wyborczej rozwija każdą kartę do głosowania z osobna i obejrzawszy ją, podaje do obejrzenia innym członkom komisji.

Dwaj członkowie komisji wyborczej mają prowadzić każdy z osobna dla osób, które otrzymały głosy, listę obliczenia głosów, do której wpisuje się każdego, kto otrzymał głos na posła, po imieniu i nazwisku, a obok tego nazwiska umieszcza się liczbę 1, przy drugim na niego oddanym głosie liczbę 2, przy trzecim liczbę 3, i t. d. Obie te listy obliczenia głosów muszą się ze sobą zgadzać i mają być podpisane przez wszystkich członków komisji i komisarza wyborczego. Suma głosów oddanych na każdego kandydata musi być także literami w protokole wpisana,

Postanowienia ustępu poprzedniego obowiązują także pod względem wyboru zastępców (§ 45.), przyczem jednak liczyć się ma głosy tak, że głosy oddane na jedną osobę zlicza się tylko o tyle, o ile osoba ta otrzymała głosy na zastępcę tego samego posła. W liście obliczenia głosów dla zastępców należy przeto obok imienia i nazwiska wybranego, podać imię i nazwisko tego, którego zastępcą się go obiera (zastępca dla N. N.).

§ 40.

Głosy oddane na osobę, która po myśli §§ 15 i 16 tej ordynacji jest wyłączona lub wykluczona od wybieralności, głosy oddane warunkowo lub głosy, do których dodano polecenia dla mającego być wybranym, nakoniec głosy, z których nie można poznać dokładnie oznaczonej nimi osoby, wreszcie o ile wybór odbywa się na podstawie zgłoszeń kandydatów, głosy oddane na nie zgłoszonego kandydata, są nieważne i nie będą doliczone do oddanych głosów.

Do ilości oddanych głosów nie należy wliczać próżnych kartek do głosowania oraz kartek, które zawierają tylko nieważne głosy.

W okręgach wyborczych, w których wybierać się ma także zastępców, nie należy liczyć kartek do głosowania opiewających nie na posła, lecz jedynie na zastępcę.

Jeżeli karta do głosowania zawiera więcej imion i nazwisk niż wyborca ma posłów (zastępców) wybierać, należy uwzględnić tylko imiona i nazwiska najpierw na kartce do głosowania umieszczone.

§ 41.

Po ukończeniu czynności wyborczej należy zamknąć spisany z niej protokół, a człon-

kwie komisji wyborczej, komisarz wyborczy i protokolant mają go podpisać, równie jak i wykaz głosowania, a następnie razem z listą wyborczą, wykazem głosowania i podpisanymi listami obliczenia głosów, z kartami do głosowania, tak ważnymi jak i za nieważne uznaniami, wspólnie opieczętować i opatrzysz napisem, treść oznaczającym, oddać komisarzowi wyborczemu.

Wynik obliczenia głosów ogłosi przewodniczący komisji wyborczej po ponownem otwarciu lokalu wyborczego.

Jeżeli wybór posła tym aktem wyborczym został już dokonany, ma komisarz wyborczy odesłać akt wyborczy Namiestnictwu; gdyby zaś oddawanie głosów z powodu jednego i tego samego wyboru odbywało się na więcej niż jednym zgromadzeniu wyborczem, komisarzowi wyborczemu, ustanowionemu dla głównej komisji wyborczej.

Jeżeli nie wszyscy członkowie komisji wyborczej podpiszą akta wyborcze, należy przyczynę tego podać w protokole wyborczym.

§ 42.

W tych przypadkach, w których głosowanie przy jednym i tym samym wyborze posła, odbywa się na więcej niż jednym zgromadzeniu wyborczem, zestawienia ogólnego wyniku ze wszystkich miejsc głosowania dokona główna komisja wyborcza, która w tym celu ma odebrać od komisarza wyborczego, ustanowionego dla głównej komisji wyborczej, akta wyborcze, przysłane mu przez poszczególnych komisarzy wyborczych.

Komisarza dla głównej komisji wyborczej wyznacza władza oznaczona w § 27, ustęp 1, i ona też wyznacza dzień i godzinę zebrania się tej komisji.

Główna komisja wyborcza zbiera się w obecności komisarza wyborczego w miejscu wyznaczonem i ogłoszonem przez Namiestnictwo w obrębie odnośnego okręgu wyborczego i składa się z siedmiu członków (czterech zastępców), z których po trzech członków (i po dwóch zastępców) wyznacza z pomiędzy uprawnionych do wyboru w tem miejscu i w tym okręgu wyborczym reprezentacya gminna siedziby głównej komisji wyborczej i komisarz wyborczy; siódmego członka wybiera się, lub mianuje po myśli postanowień § 28. Przewodniczącego głównej komisji wyborczej wybierają z pomiędzy siebie członkowie komisji względną większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los, który wyciągnie komisarz wyborczy (§ 29).

Członkowie komisji wyborczej, której poruczonem było kierownictwo wyboru

w miejscu głównej komisji wyborczej, mogą być wyznaczeni także na członków głównej komisji wyborczej.

Gdyby w braku ustawowych warunków główna komisja wyborcza nie mogła się ukonstytuować, lub gdyby po ukonstytuowaniu się komisji wskutek ubytku członków (zastępców) zabrakło kompletu (§ 30, ustęp 1), natenczas jej czynności obejmie komisarz wyborczy (§ 34, ustęp 2).

Podczas obliczania wyników wyboru mają wstęp do lokalu tej komisji tylko komisarz wyborczy, członkowie głównej komisji wyborczej, protokolant i mężowie zaufania.

Główna komisja wyborcza ma zestawieć wyniki czynności wyborczych, przez poszczególne komisje wyborcze ustalone, nie wdając się w kontrolę czynności urzędowych tych komisji.

Po obliczeniu ogólnego wyniku wyboru zamyka się protokół z tego spisany; członkowie komisji wyborczej, komisarz wyborczy i protokolant podpiszą go i wraz z aktami wyborczymi, przez poszczególnych komisarzy wyborczych nadesłanymi, opieczętują, a następnie opatrzywszy napisem, oznaczającym treść, oddadzą komisarzowi wyborczemu, który przesła wszystkie akta Namiestnictwu.

Przewodniczący głównej komisji wyborczej ogłasza wynik wyboru po otwarciu lokalu komisyjnego.

§ 43.

Jeżeli w okręgu wyborczym wybiera się tylko jednego posła, za obranego uważa się tego, kto uzyskał więcej, niż połowę wszystkich oddanych ważnych głosów.

Jeżeli nie osiągnięto takiej bezwzględnej większości głosów przystępuje się do wyboru ściślejszego.

Przy wyborze ściślejszym ograniczyć się mają wybory tylko do tych dwóch osób, które przy poprzedzającym akcie wyborczym najwięcej głosów uzyskały.

Jeżeli w okręgu wyborczym wybiera się kilku posłów, a każdy wyborca głosować ma na tylu posłów, ilu na okręg przypada (§ 8, ustęp 1), to za wybranych uważa się tych, na których opiewa więcej niż połowa wszystkich ważnie oddanych kart głosowania; gdyby zaś wymaganą liczbę głosów osiągnęło więcej kandydatów, niż posłów na dany okręg przypada, to za wybranych uważa się tych z pośród tych kandydatów, którzy stosunkowo najwięcej głosów osiągnęli. W razie równości głosów rozstrzyga los wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej. Jeżeli natomiast mniejsza liczba kandydatów

osiągnęła wymaganą liczbę głosów, niż posłów na okręg przypada, to celem wyboru resztującej liczby posłów, zarządza się wybór ściślejszy.

Przy tym wyborze ściślejszym ograniczyć się mają wyborecy do tych tylko osób, które po wybranym przy głównym wyborze posła, względnie posłach, najwięcej głosów otrzymały. Liczba osób, pod ściślejszy wybór poddać się mających, będzie dwa razy tak wielka, jak liczba posłów wybrać się jeszcze mających.

W razie równości głosów rozstrzyga wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej los, kto ma wejść do ściślejszego wyboru.

Każdy głos, który przy ściślejszym wyborze padnie na kandydata do tego wyboru w myśl powyższych postanowień nie powołanego, jest nieważny.

Za wybranymi uważa się tych, którzy otrzymali największą ilość głosów.

Jeżeli przy wyborze ściślejszym wszystkie oddane głosy ważne są równo rozdzielone pomiędzy osoby, do wyboru wchodzące, natenczas los wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej, rozstrzyga kto z nich ma być uznany za wybranego.

§ 44.

W okręgach wyborczych, na które przypada dwóch posłów, a każdy wyboreca głosować ma tylko na jednego posła, wybór przechodzi do skutku, gdy jeden kandydat otrzyma więcej niż 40% a drugi więcej niż 30% wszystkich oddanych ważnych głosów, albo gdy dwóch kandydatów otrzyma więcej niż po jednej trzeciej części wszystkich oddanych ważnych głosów. W takim razie ci dwaj kandydaci są wybrani.

Gdyby dwaj kandydaci nie uzyskali tej ilości głosów, należy przystąpić do wyboru ściślejszego.

Wybór ściślejszy odbywa się pomiędzy temi trzema osobami, które przy pierwszym akcie wyborczym uzyskały najwięcej głosów, przyczem za wybrane uważać należy te dwie osoby, na które padnie najwięcej głosów.

W razie równości głosów rozstrzyga los wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej, kto ma wejść do ściślejszego wyboru.

Każdy głos, który przy ściślejszym wyborze padnie na osobę do tego wyboru nie należącą, jest nieważny.

Jeżeli przy wyborze ściślejszym wszystkie oddane głosy ważne są równo rozdzielone

lone pomiędzy wszystkie trzy osoby, do wyboru wchodzące, natenczas los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej rozstrzyga, które z nich mają być uznane za wybranych.

Gdyby przy pierwszym względnie przy ściślejszym wyborze wszystkie głosy padły na jednego kandydata, tego uważać należy za wybranego, a Namiestnik zarządzi bezwzględnie wybór uzupełniający na drugiego posła na podstawie tej samej listy wyborczej, przy którym wyborze należy zastosować przepis § 43.

Alternatywa.

§ 44. a.

W okręgach wyborczych Nr. 105, 106, 107, 109 do 116 włącznie, dalej 118 i 119 pod względem narodowym mieszanym, na które przypada dwóch posłów, a każdy wyborca głosować ma tylko na jednego posła, wyborey głosować mogą tylko na kandydatów poprzednio zgłoszonych.

Równocześnie z rozpisaniem wyborów wyznaczy Namiestnik termin conajmniej czternastodniowy, w ciągu którego najmniej pięćdziesiąt osób, zamieszczonych jako wyborey na liście wyborczej danego okręgu, mogą w któremkolwiek starostwie tegoż okręgu wyborczego zgłosić kandydata, wymieniając jego imię i nazwisko, zawód i miejsce zamieszkania, oraz oznajmiając, czy żądają umieszczenia go jako kandydata na liście polskiej, czy też na liście ruskiej.

Jako kandydat na jedną z tych dwu list narodowych może być zgłoszony tylko taki wyborca, który przy ostatnim spisie ludności podał jako swój język potoczny, język tej narodowości, na której listę został zgłoszony. Żądanie umieszczenia kandydata na liście polskiej może być postawione tylko przez conajmniej pięćdziesięciu takich wyborców danego okręgu wyborczego, którzy przy ostatnim spisie ludności podali jako swój język potoczny, język polski. Tak samo żądanie umieszczenia kandydata na liście ruskiej może być postawione tylko przez conajmniej pięćdziesięciu takich wyborców danego okręgu wyborczego, którzy przy ostatnim spisie ludności podali jako swój język potoczny, język ruski. Żądanie takie powinno być zgłoszone przez każdego z wyborców osobiście we właściwym starostwie i przez nie zapisane do protokołu, przyczem nie wymaga się, aby wszyscy zgłaszający równocześnie się jawili; może być również przez wyborców pisemnie wniesione.

Jeżeli zgłaszający osobiście wyborca nie jest w starostwie osobiście znany, musi identy-

czność jego osoby być stwierdzona przez naczelnika gminy zamieszkania lub innych dwóch, wiarygodnych w starostwie osobiście znanych świadków.

W protokole zgłoszenia ma starostwo co do każdego zgłaszającego wyborcy stwierdzić urzędownie identyczność jego osoby, jego uprawnienie wyborcze w danym okręgu, tudzież okoliczność, iż przy ostatnim spisie ludności podał jako swój język potoczny język tej samej narodowości, do której należy zgłoszony przez niego kandydat na posła. Jeśli zgłaszający wyborca był konskrybowany w obrębie tego starostwa, w którym następuje zgłoszenie kandydata, okoliczność powyższą ma starostwo sprawdzić w krótkiej drodze na podstawie operatu konskrypcyjnego. Jeśli zaś wyborca ten był konskrybowany w innym powiecie, winien do protokołu zgłoszenia przedłożyć co do swego języka potocznego, jaki podał przy ostatnim spisie ludności, poświadczenie urzędowe tego starostwa, w którego powiecie był konskrybowany.

W razie pisemnego zgłoszenia, mają być podpisy wyborców uwierzytelnione sądownie lub notaryalnie.

Kandydat względnie wyborca, który w ostatnim spisie ludności nie był wykazany, jako zamieszkały w kraju, musi przedłożyć politycznej władzy powiatowej odpowiednie oświadczenie co do swej narodowości.

Po upływie terminu wyznaczonego na zgłaszanie kandydatów, przedłożą starostwa protokoły zgłoszeń Namiestnikowi, który sprawdzi, czy zgłoszenia te uskutecznił zgodnie z ustawą, zestawia je ostatecznie, ułoży listę kandydatów polskich i listę kandydatów ruskich dla danego okręgu wyborczego i prześle je starostwom tegoż okręgu, celem ogłoszenia ich plakatami w każdej gminie (obszarze dworskim), zarządzając równocześnie ogłoszenie ich w krajowej Gazecie urzędowej. Tak na plakatach, jak i w Gazecie urzędowej umieścić należy zastrzeżenie, że głosy, któreby padły na kandydatów na listach tych nie zamieszczonych, nie będą liczone jako głosy ważne.

Ogłoszenie list kandydatów nastąpić powinno najmniej na dziesięć dni przed wyborem.

Gdyby w tym terminie i w sposób wyżej przepisany tylko na jedną listę narodową zgłoszono kandydatów, Namiestnik ma ten fakt ogłosić w sposób wskazany w końcowym ustępie tego paragrafu i wyznaczyć trzydniowy termin, w którym mogą być jeszcze kandydaci na drugą listę zgłaszani.

Gdyby i ten termin upłynął bezskutecznie, będą wyborcy ograniczeni przy głosowaniu tylko do kandydatów zgłoszonych na jedną listę narodową, a zresztą przy wyborze znajdą zastosowanie przepisy § 44 tej ordynacyi.

Gdyby zaś w sposób wyżej przepisany nie zgłoszono wcale żadnych kandydatów lub w ogóle tylko jednego kandydata wówczas przy wyborze znajdą w całości zastosowanie postanowienia § 44 tej ordynacyi.

Gdyby kandydat zgłoszony na listę narodową zmarł przed wyborem, w takim razie wyznaczy Namiestnik nowy ośmiodniowy termin zgłaszania kandydatów na podstawie tej samej listy wyborczej, a w razie potrzeby termin wyboru odroczy.

Zgłoszenia już uskutecznione pozostają w mocy.

O zarządzeniach wynikających z postanowień ustępów 9, 10 i 11 niniejszego paragrafu Namiestnik zawiadomi Starostów danego okręgu i poleci ogłoszenie tych zarządzeń.

§ 44. b.

Jeżeli wybór odbywa się na podstawie ogłoszonych list kandydatów, ma główna komisya wyborcza zestawić z całego okręgu osobno liczby tych głosów, które padły na kandydatów listy ruskiej a osobno liczby tych głosów, które padły na kandydatów listy polskiej. Wpierw wymienioną listę uznaje się za listę większości a drugą za listę mniejszości narodowej.

Do ważności wyboru potrzeba, aby suma głosów, oddanych na kandydatów listy większości, wynosiła przynajmniej 50%, a suma głosów, oddanych na kandydatów listy mniejszości, przynajmniej 25% oddanych ważnych głosów, tudzież, aby zarówno jeden z kandydatów listy większości jakoteż jeden z kandydatów listy mniejszości otrzymał bezwzględną większość głosów z ogółu głosów, które padły na kandydatów tej samej listy. W takim razie ci dwaj kandydaci mają być uważani za wybranych.

Jeżeli nie osiągnięto takiego wyniku, należy na obu posłów zarządzić wybór ściślejszy. Do ściślejszego wyboru wchodzi trzech kandydatów, którzy otrzymali względnie największą liczbę głosów, z ogółu ważnych głosów. W razie równości głosów rozstrzyga los wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej, kto ma wejść do ściślejszego wyboru. Gdyby jednak wszystkich trzech wypadło wziąć z pośród kandydatów listy większości, to zamiast trzeciego wchodzi kan-

dydat, który jako kandydat listy mniejszości otrzymał największą ilość głosów z tej listy.

Za wybranych należy uznać tych dwóch kandydatów, którzy otrzymali względnie największą liczbę głosów z ogółu ważnych głosów. Gdyby jednak głosy tak się rozłożyły, że kandydat listy mniejszości otrzymał z spośród trzech najmniejszą liczbę głosów, ale liczbę wynoszącą co najmniej 25% ogółu ważnych głosów, to za wybranych należy uważać najpierw tego kandydata, który z spośród dwóch kandydatów listy większości, otrzymał większą ilość głosów a za drugiego wybranego uznać kandydata listy mniejszości.

W razie równości głosów rozstrzyga los wyciągnięty przez przewodniczącego komisji wyborczej.

§ 45.

We wszystkich tych okręgach wyborczych, na które przypada dwóch posłów a każdy wyborca ma głosować tylko na jednego posła (§ 44), wybiera się zarazem zastępców.

Przepis § 44. a. co do zgłaszania kandydatów, nie odnosi się do zastępców posłów.

Wyboru dokonywa się za pomocą tej samej karty do głosowania, którą wyborca oddaje głos na posła a to w ten sposób, że każdy wyborca wypisze na swojej karcie do głosowania oprócz imienia i nazwiska tej osoby, którą na posła wybiera, w drugiej rubryce karty do głosowania także jeszcze imię i nazwisko drugiej osoby, którą wybiera na zastępcę. Wybór zastępcy przychodzi do skutku w tym akcie wyborczym, w którym dokonano wyboru posła.

Przy wyborze zastępcy liczy się tylko głosy, znajdujące się na ważnych kartach do głosowania, oddanych na obranego posła. Za wybranego zastępcą uważać należy tego, kto w ten sposób względnie najwięcej głosów uzyskał. Gdy przy rozstrzygającym akcie wyborczym dwie lub więcej osób otrzymało jednakową ilość głosów, rozstrzyga pomiędzy nimi los, wyciągnięty przez przewodniczącego komisji, którą z tych osób uważać należy za wybraną zastępcą.

Zastępca wchodzi do Sejmu w tym razie, gdy mandat tego posła, którego zastępcą został wybrany, opróżni się. Gdyby jednak oba mandaty poselskie okręgu wyborczego równocześnie opróżniły się, należy dla obu zarządzić nowe wybory.

Jeżeli zastępca utraci prawo wybieralności, umrze lub też zrzeknie się swojej funkcji jako zastępcy, natenczas w razie opróżnienia odnośnego mandatu poselskiego nie

należy go obsadzać aż do czasu zarządzenia powszechnych nowych wyborów, względnie aż do opróżnienia drugiego mandatu. Tak samo postąpić należy, jeżeli zastępca, który wszedł do Sejmu, z jakiegokolwiek powodu przestanie być członkiem Sejmu.

§ 46.

Uprawnieni do wyboru, którzy przy głównym akcie wyborczym nie głosowali, nie są z tego powodu wykluczeni od wykonania prawa głosowania przy wyborze ściślejszym.

Jeżeli zajdzie potrzeba ściślejszego wyboru, to komisarz wyborczy, względnie jeżeli wybór odbywał się w kilku miejscach wyborczych lub zgromadzeniach wyborczych, komisarz wyborczy głównej komisji wyborczej zarządzi wybór ściślejszy.

§ 47.

Namiestnik po przejrzeniu aktów wyborczych, nadesłanych mu po myśli §§ 41 i 42, wystawi i każe doręczyć każdemu wybranemu posłowi, a w przypadku, przewidzianym w § 47 w razie opróżnienia mandatu poselskiego, odnośnemu zastępcy, o ile posiada warunki obieralności przepisane § 14 niniejszej ordynacyi, certyfikat wyborczy, który uprawnia wybranego do wejścia w skład Sejmu.

Jeżeli z powodu braku któregoś z potrzebnych ustawowych warunków wybieralności, zostanie odmówione wystawienie certyfikatu wyborczego, nowy wybór można będzie dopiero wtedy zarządzić, gdy Sejm dany wybór unieważni.

Akta wyborcze należy przesłać Wydziałowi krajowemu.

Dopóki Sejm nie unieważni wyboru posła, mającego certyfikat wyborczy, albo zastępcy, który wszedł do Sejmu (§ 45), dopóty zasiada on w Sejmie i ma prawo wykonywania mandatu.

Jeżeli wybór posła lub zastępcy, któremu odmówiono wystawienia certyfikatu wyborczego, uznany zostanie za ważny, ma go Marszałek krajowy wezwać do wejścia w skład Sejmu.

§ 48.

Jeżeli ta sama osoba będzie wybrana posłem w dwóch lub więcej okręgach wyborczych, to najpóźniej do dni ośmiu po ukonstytuowaniu się nowo wybranego Sejmu,

a w razie wyboru uzupełniającego, po otwarciu najbliższej sesji sejmowej, ma się oświadczyć, który wybór przyjmuje. Jeżeli w tym terminie się nie oświadczy, rozstrzyga losowanie, dokonane przez Marszałka krajowego na publicznem posiedzeniu Sejmu, z którego okręgu wyborczego ma mandat zatrzymać. Dla mandatu wyborczego, który się opróżnił, należy rozpisać nowy wybór.

Jeżeli jednak w danym okręgu wyborczym wybrany został po myśli postanowień § 45 zastępca posła, znajdują zastosowanie postanowienia przedostatniego i ostatniego ustępu tego paragrafu.

§ 49.

Jeżeli w ciągu dziewięćdziesięciu dni po wyborze posła będzie zarządzony wybór uzupełniający w miejsce tego posła, to wybór ten należy przeprowadzić na podstawie list wyborczych, użytych przy poprzednim wyborze, o ile wyboru posła nie unieważniono właśnie z powodu niedokładności tych list.

III. O przeprowadzeniu wyborów z Izb handlowych i przemysłowych.

§ 50.

Równocześnie z rozpisaniem wyborów wezwie Namiestnik pisemnie Izby handlowe i przemysłowe w Krakowie, Lwowie i Brodach, ażeby w oznaczonym dniu wyborczym dokonały wyboru posła względnie posłów.

§ 51.

Wybór odbywa się w sposób przepisany dla wyboru Prezydenta Izby handlowej i przemysłowej w obecności komisarza wyborczego, którego wyznacza Namiestnik.

Przy wyborze z Izby handlowej i przemysłowej w Krakowie i we Lwowie, każdy głosujący głosować będzie na dwóch posłów i znajdują zastosowanie postanowienia § 43, niniejszej ordynacyi wyborczej.

§ 52.

Protokół z przeprowadzonego wyboru przedłoży komisarz wyborczy Namiestnikowi, celem wystawienia certyfikatu wyborczego i przesłania aktów Wydziałowi krajowemu (§ 47).

IV. O przeprowadzeniu wyborów z klasy stowarzyszeń przemysłowych miasta Lwowa i miasta Krakowa.

§ 53.

Postanowienia rozdziału II. tej ordynacyi będą stosowane także przy wyborze z klasy

stowarzyszeń przemysłowych miast Lwowa i Krakowa z następującymi zmianami :

§ 54.

Wyboru posła z klasy stowarzyszeń przemysłowych miasta Lwowa i miasta Krakowa dokonują przełożony każdego stowarzyszenia i jego zastępca o ile posiadają obywatelstwo austriackie i nie są po myśli postanowień §§ 15 i 16 tej ordynacyi wykluczeni, lub wyjęci od prawa wyboru.

§ 55.

Równocześnie z rozpisaniem wyborów Namiestnik wezwie pisemnie Prezydentów miast Lwowa i Krakowa do sporządzenia listy wyborczej. Lista ta ma być sporządzona w porządku abecadłowym z podaniem imion, nazwisk i mieszkania wyborców, tudzież nazwy stowarzyszenia, którego są przełożonymi względnie zastępcami. Po sporządzeniu ma być lista ta wyłożona w Magistracie przez czternaście dni do wolnego przeglądu i wyłożenie to podane do publicznej wiadomości z równoczesnem wyznaczeniem czternastodniowego terminu reklamacyjnego liczącego się od dnia obwieszczenia.

§ 56.

Reklamacye należy wnosić u Prezydenta miasta, który przedłoży je do trzech dni Namiestnictwu.

Rozstrzygnięcie Namiestnictwa jest w każdym wypadku ostateczne.

§ 57.

Po sprostowaniu listy wyborczej stosownie do rozstrzygnięcia wniesionych reklamacyi przez Namiestnictwo, Prezydent miasta wystawi i doręczy poszczególnym wyborcom karty legitymacyjne i karty głosowania.

§ 58.

Kierownictwo aktu wyborczego mającego się odbyć w obecności komisarza wyborczego, którego Namiestnik wyznaczy, porucza się komisji złożonej z pięciu członków uprawnionych do wyboru, z których trzech wybierają wyborcy a dwóch powołuje komisarz wyborczy.

§ 59.

Jeżeli zajdzie potrzeba wyboru ściślejszego, to wybór ten będzie przeprowadzony bezpośrednio po ogłoszeniu wyniku pierwszego aktu wyborczego.

V. O przeprowadzeniu wyborów w okręgach klasy wielkiej posiadłości ziemskiej i klasy średniej posiadłości ziemskiej.

§ 60.

Postanowienia rozdziału II. tej ordynacji będą stosowane także przy wyborach w okręgach klasy wielkiej posiadłości ziemskiej i klasy średniej posiadłości ziemskiej, jednak z następującymi zmianami.

§ 61.

Listę wyboreczą dla każdego okręgu wyborczego klasy wielkiej i klasy średniej posiadłości ziemskiej sporządza Namiestnictwo i obwieszcza przez zamieszczenie w krajowym dzienniku urzędowym z wyznaczeniem czternastodniowego terminu reklamacyjnego, liczącego się od dnia obwieszczenia.

W ten sam sposób Namiestnictwo po upływie terminu reklamacyjnego obwieści wykaz osób reklamowanych (§ 23 p. 1, 3, 5 i 6), wyznaczając ośmiodniowy termin liczący się od dnia obwieszczenia, w którym wolno osobom interesowanym wnosić obrony względnie sprzeciwy. Osobom, których wykreślenia z listy wyborczej zażądano, wolno, zgłaszając w oznaczonym wyżej terminie wniesienie obrony i podając dokładnie swój adres i właściwy Urząd pocztowy, prosić Namiestnictwo o podanie motywów reklamacji. Namiestnictwo, czyniąc zadość tej prośbie, wyznaczy dla uzupełnienia wywodami zgłoszonej obrony nieprzekraczalny pięciodniowy termin, który będzie się liczyć od dnia nadejścia pisma Namiestnictwa do wskazanego Urzędu pocztowego.

§ 62.

Władzą powołaną do przyjmowania reklamacji, obron i sprzeciwów, tudzież ich rozstrzygania jest Namiestnictwo.

§ 63.

Po sprostowaniu listy wyborczej klasy wielkiej posiadłości ziemskiej i klasy średniej posiadłości ziemskiej stosownie do rozstrzygnięcia wniesionych w przepisany czas reklamacji, prześle Namiestnictwo sprostowany egzemplarz listy Starostom w miejscach wyborczych, którzy wystawią i doręczą wyborcom karty legitymacyjne i karty głosowania (§§ 24 i 25).

Karty legitymacyjne mają zawierać także oznaczenie godziny rozpoczęcia i zakończenia ewentualnego wyboru ściślejszego.

Uprawnionym do wyboru w klasie wyborczej wielkiej posiadłości ziemskiej i w klasie średniej posiadłości ziemskiej, mieszkającym w kraju, należy karty legitymacyjne przesłać; uprawnionych do wyboru, mieszkających poza granicami kraju, należy wezwać ogłoszeniem w krajowym dzienniku urzędowym, do podjęcia kart legitymacyjnych w starostwie miejsca wyboru.

§ 64.

Komisarzy wyborczych dla każdej komisji wyborczej wyznacza Namiestnik.

Komisya wyborcza dla każdego okręgu wyborczego w wielkiej posiadłości ziemskiej składa się z pięciu członków z pomiędzy uprawnionych do wyboru, z których trzech wybierają wyborcy a dwóch powołuje Komisarz wyborczy.

Z takiej samej liczby członków składają się i w ten sam sposób tworzą się w każdym miejscu wyboru komisye wyborcze dla wyboru posła z średniej posiadłości ziemskiej. Komisya wyborcza miejsca wymienionego w dodatku tabelarycznym przy określeniu okręgu wyborczego na pierwszym miejscu funguje zarazem jako główna komisya wyborcza.

§ 65.

W klasie średniej posiadłości ziemskiej komisarz wyborczy każdego miejsca wyborczego zawiadomi o wyniku wyboru telegraficznie komisarza wyborczego w głównym miejscu wyborczym. Na podstawie otrzymanych wiadomości zestawia główna komisya wyborcza w obecności komisarza wyborczego i ogłosi wynik wyboru z całego okręgu wyborczego.

O wyniku wyboru zawiadomi komisarz wyborczy głównego miejsca wyboru telegraficznie komisarzy wyborczych innych miejsc wyborczych.

§ 66.

Jeżeli zajdzie potrzeba wyboru ściślejszego w okręgu wyborczym klasy wielkiej lub klasy średniej posiadłości ziemskiej, to wybór ten będzie przeprowadzony w tym samym dniu w czasie oznaczonym w kartach legitymacyjnych.

Dodatek tabelaryczny

do ordynacyi wyborczej sejmowej.

I. Klasa wielkiej posiadłości ziemskiej.

a) Okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich, składające się z powiatów politycznych:

Nr. okręgu wyborczego	Liczba posłów mających się wybrać
1. Kraków, Chrzanów, Podgórze, Wieliczka, Bochnia, Brzesko, Wadowice, Biała, Oświęcim, Żywiec, Myślenice, miejsce wyboru Kraków	6
2. Tarnów, Dąbrowa, Mielec, Pilzno, Ropczyce, Jasło, miejsce wyboru Tarnów	3
3. Nowy Sącz, Grybów, Gorlice, Limanowa, Nowy Targ, miejsce wyboru Nowy Sącz	2
4. Rzeszów, Strzyżów, Kolbuszowa, Tarnobrzeg, Nisko, Łańcut, Przeworsk, miejsce wyboru Rzeszów	2
5. Przemyśl, Jarosław, Mościska, Jaworów, miejsce wyboru Przemyśl	3
6. Sanok, Krosno, Brzozów, Dobromil, Lisko, miejsce wyboru Sanok	3
7. Sambor, Stary Sambor, Turka, Drohobycz, Rudki, miejsce wyboru Sambor	3

Nr. okręgu wyborecznego	Liczba posłów mających się wybrać
8. Lwów, Gródek, miejsce wyboru Lwów	1
9. Stryj, Skole, Żydaczów, Dolina, Ka- łusz, miejsce wyboru Stryj	2
10. Brzeżany, Podhajce, Bóbrka, Prze- myślany, Rohatyn, miejsce wyboru Brzeżany	3
11. Żółkiew, Rawa Ruska, Cieszanów, Sokal, miejsce wyboru Żółkiew	3
12. Złoczów, Kamionka Strumiłowa, Ra- dziechów, Brody, Zborów, miejsce wyboru Złoczów	3
13. Tarnopol, Zbaraż, Skalał, Trembo- wla, miejsce wyboru Tarnopol	3
14. Czortków, Husiatyn, Borszczów, Za- leszczyki, miejsce wyboru Czortków	3
15. Stanisławów, Bohorodczany, Na- dwórna, Tłumacz, Buczacz, miejsce wyboru Stanisławów	2
16. Kołomyja, Peczenizyn, Horodenka, Kosów, Sniatyn, miejsce wyboru Ko- łomyja	2
17. b) Okręg wyborczy utworzony dla wy- boreców ruskich, wyłączony z powyższych powiatów:	
miejsce wyboru Lwów	1

II. Klasa średniej posiadłości ziemskiej.

a) okręgi wyboreze, składające się z po-
wiatów politycznych :

18. Kraków, Chrzanów, Podgórze, Wie- liczka, Bochnia, miejsce wyboru Kraków. Wadowice, Oświęcim, Biała, Żywiec, miejsce wyboru Wadowice. Nowy Sącz, Limanowa, Grybów, No- wy Targ, Myślenice, Gorlice, Jasło, miejsce wyboru Nowy Sącz	1
19. Tarnów, Pilzno, Mielec, Dąbrowa, Ropczyce, Brzesko, miejsce wyboru Tarnów. Rzeszów, Kolbuszowa, Nisko, Tarno- brzeg, Strzyżów, Przeworsk, Łańcut,	

Nr. okręgu
wyborczegoLiczba posłów
mających się wybrać

ostatnie dwa powiaty z wyłączeniem wyborców ruskich, miejsce wyboru Rzeszów 1

b) okręgi wyborcze z wyłączeniem wyborców ruskich, składające się z powiatów politycznych:

20. Przemyśl, Mościska, Gródek Jagielloński, Dobromil, Sanok, Brzozów, Lisko, Krosno, miejsce wyboru Przemyśl.
Jarosław, Cieszanów, Jaworów, Rawa Ruska, Sokal, miejsce wyboru Jarosław.
Sambor, Stary Sambor, Turka, Drohobycz, Rudki, Stryj, Skole, Dolina, miejsce wyboru Sambor 1

21. Lwów, Bóbrka, Żydaczów, Przemyślany, Żółkiew, Złoczów, Kamionka Strumiłowa, Radziechów, Brody, Zborów, miejsce wyboru Lwów.
Tarnopol, Trembowla, Skałat, Zbaraż, Husiatyn, Brzeżany, Podhajce, miejsce wyboru Tarnopol.
Stanisławów, Czortków, Buczacz, Bohorodeczany, Kałusz, Rohatyn, Tłumacz, miejsce wyboru Stanisławów.
Kołomyja, Peczeniżyn, Horodenka, Śniatyn, Kosów, Zaleszczyki, Borszczów, Nadwórna, miejsce wyboru Kołomyja 1

c) okręgi wyborcze utworzone dla wyborców ruskich, wyłączonych z okręgów poprzednich a składające się z powiatów politycznych:

22. Przemyśl, Dobromil, Sanok, Brzozów, Lisko, Krosno, miejsce wyboru Przemyśl.
Jarosław, Przeworsk, Łańcut, Cieszanów, miejsce wyboru Jarosław.
Sambor, Stary Sambor, Drohobycz, Turka, Rudki, Stryj, Skole, miejsce wyboru Sambor 1

23. Lwów, Bóbrka, Żydaczów, Gródek Jagielloński, Mościska, Kamionka

Nr. okręgu wyborczego		Liczba posłów mających się wybrać
	Strumiłowa, Radziechów, Brody, miejsce wyboru Lwów.	
	Rawa Ruska, Sokal, Żółkiew, Ja- worów, miejsce wyboru Rawa Ruska .	1
24.	Tarnopol, Trembowła, Skałat, Zba- raż, miejsce wyboru Tarnopol.	
	Brzeżany, Złoczów, Zborów, Prze- myślany, Rohatyn, miejsce wyboru Brzeżany.	
	Buczacz, Podhajce, miejsce wyboru Buczacz	1
25.	Stanisławów, Tłumacz, Bohorod- czany, Kałusz, Nadwórna, Dolina, miejsce wyboru Stanisławów.	
	Kołomyja, Peczeniżyn, Sniatyn, Ko- sów, Horodenka, miejsce wyboru Kołomyja.	
	Czortków, Zaleszczyki, Husiatyn, Borszczów, miejsce wyboru Czort- ków	1

III. Klasa cenzusowa miast.

a) Okręgi wyborcze składające się z miast:

26.	Kraków z wyłączeniem dzielnic Lu- dwinów i Płaszów	6
27.	Podgórze i dzielnice miasta Krakowa Ludwinów i Płaszów	1
28.	Oświęcim, Jaworzno	1
29.	Biała, Lipnik	1
30.	Tarnów, Wieliczka	2
31.	Nowy Sącz	1
32.	Bochnia, Wadowice	1
33.	Rzeszów	1
34.	Jasło, Gorlice, Grybów	1
35.	Sanok, Krosno	1

b) okręgi wyborcze z wyłączeniem wy-
borców ruskich składające się z miast:

36.	Lwów	8
37.	Przemysł	2
38.	Stanisławów, Knihinin Wieś . . .	2

Nr. okręgu wyborczego		Liczba posłów mających się wybrać
39.	Drohobycz, Bolechów, Dolina	2
40.	Kołomyja	2
41.	Tarnopol	1
42.	Jarosław	1
43.	Sambor	1
44.	Stryj	1
45.	Brzeżany, Złoczów, Czortków	1
46.	Brody, Brody Stare	1
47.	Jaworów, Gródek Jagielloński, Żół- kiew, Sokal	1
c) okręgi wyborcze utworzone dla wy- borców ruskich wyłączonych z miast:		
48.	Lwów, Żółkiew	1
49.	Przemysł, Jarosław, Jaworów, Gró- dek Jagielloński	1
50.	Stanisławów, Knihinin Wieś, Koło- myja	1
51.	Sambor, Drohobycz, Stryj, Bole- chów, Dolina	1
52.	Tarnopol, Brzeżany, Czortków, Bro- dy, Brody Stare, Sokal, Złoczów	1

IV. Klasa powszechna miast.

a) Okręgi wyborcze składające się z miast:

53.	Kraków dzielnice: I. Śródmieście, II. Wawel, III. Nowy Świat, IV. Piasek, V. Kleparz, VII. Stradom, XI. Dębniki, XII. Półwsie, XIII. Zwierzyniec, XIV. Czarna Wieś, XV. Nowa Wieś, XVI. Łobzów	1
54.	Kraków dzielnice: VI. Wesola, VIII. Kazimierz, IX. Ludwinów, X. Za- krzówek, XVII. Krowodrza, XVIII. Warszawskie, XIX. Grzegórzki, XX. Dąbie, XXI. Płaszów, tudzież miasto Podgórze	1
55.	Tarnów, Bochnia, Wieliczka, Wado- wice, Biała, Lipnik, Oświęcim, Ja- worzno	1
56.	Rzeszów, Gorlice, Krosno, Nowy Sącz, Jasło, Grybów, Jarosław (z wyłączeniem wyborców ruskich), Sanok	1

Nr. okręgu wyborczego	Liczba posłów mających się wybrać
b) okręgi wyborcze z wyłączeniem wy- borców ruskich składające się z miast:	
57.* Lwów, dzielnice I. Halickie, IV. Łyczakowskie, VI. Nowy Świat . . .	1
58.* Lwów, dzielnice II, Krakowskie, III. Żółkiewskie, V. Śródmieście . . .	1
(Alternatywa Lwów w całości jeden okręg o dwóch mandatach)	
59. Przemyśl, Sambor, Drohobycz, Stryj, Jaworów	1
60. Stanisławów, Knihinin wieś, Koło- myja, Dolina, Bolechów	1
61. Tarnopol, Brzeżany, Złoczów, Czort- ków, Brody, Brody Stare, Sokal, Żółkiew, Gródek Jagielloński . . .	1
c) okręgi wyborcze utworzone dla wy- borców ruskich wyłączonych z miast:	
62. Lwów, Gródek Jagielloński, Żółkiew, Sokal, Brody, Brody Stare, Złoczów	1
63. Przemyśl, Sambor, Drohobycz, Stryj, Jarosław, Jaworów	1
64. Stanisławów, Knihinin Wieś, Koło- myja, Czortków, Brzeżany, Tarno- pol, Dolina, Bolechów	1

V. Klasa Izb handlowych i przemysłowych.

65. Izba handlowa i przemysłowa kra- kowska	2
66. Izba handlowa i przemysłowa lwow- ska	2
67. Izba handlowa i przemysłowa brodzka	1

VI. Klasa Stowarzyszeń przemysłowych.

68. Stowarzyszenia przemysłowe miasta Krakowa	1
69. Stowarzyszenia przemysłowe miasta Lwowa	1

VII. Klasa gmin wiejskich i reszty miast i miasteczek.

a) Okręgi wyborcze, składające się z powiatów sądowych (bez gmin, zaliczonych do klasy cenzusowej i powszechnej miast).

*) Podział miasta Lwowa na okręgi uskutecznił na podstawie nowego rozgraniczenia dzielnice, które ma wejść w życie z dniem 1. stycznia 1914 wskutek uchwały rady gminnej z 20. listopada 1913.

70. Jaworzno, Chrzanów	1
71. Oświęcim, Zator, Andrychów . . .	1
72. Biała, Kęty	1
73. Żywiec, Milówka	1
74. Krzeszowice, Liszki	1
75. Wadowice, Sucha	1
76. Kraków, Podgórze, ...	1
77. Wieliczka, Niepołomice	1
78. Skawina, Kalwarya	1
79. Myślenice, Dobczyce	1
80. Maków, Jordanów	1
81. Bochnia, Wiśnicz	1
82. Limanowa, Mszana Dolna	1
83. Nowy Targ, Czarny Dunajec . . .	1
84. Brzesko, Radłów	1
85. Nowy Sącz, Zakliczyn	1
86. Stary Sącz, Muszyna z wyłączeniem wyborców ruskich, Krościenko . .	1
87. Dąbrowa, Żabno	1
88. Tarnów, Wojnicz	1
89. Grybów z wyłączeniem wyborców ruskich, Ciężkowice, Tuchów . . .	1
90. Mielec, Radomyśl Wielki	1
91. Pilzno, Brzostek, Frysztak	1
92. Gorlice z wyłączeniem wyborców ruskich, Biecz	1
93. Jasło, Żmigród z wyłączeniem wy- borców ruskich	1
94. Tarnobrzeg, Rozwadów	1
95. Nisko, Rudnik, Ulanów	1
96. Kolbuszowa, Sokołów	1
97. Ropczyce, Dębica	1
98. Rzeszów, Głogów	1
99. Strzyżów, Tyczyn	1
100. Krosno z wyłączeniem wyborców ruskich, Dukla z wyłączeniem wy- borców ruskich	1
101. Brzozów z wyłączeniem wyborców ruskich, Dynów z wyłączeniem wy- borców ruskich	1
102. Łańcut, Leżajsk	1
103. Przeworsk, Pruchnik	1
104. Jarosław, Sieniawa, Cieszanów, Lu- baczów	2

Nr. okręgu wyborczego		Liczba posłów mających się wybrać
105.	Mościska, Krakowiec, Radymno, Niżankowice	2
106.	Przemyśl, Dubiecko, Dobromil, Bircza	2
107.	Sanok, Bukowsko, Rymanów, Lisko, Baligród	2
108.	Lwów, Janów, Jaworów	2
109.	Gródek Jagielloński, Sądowa Wisznia, Rudki, Komarno, Łąka	2
110.	Bóbrka, Winniki, Szczercz, Mikołajów	2
111.	Sambor, Drohobycz, Starasól	2
112.	Kamionka Strumiłowa, Busk, Gliniany, Olesko, ...	2
113.	Złoczów, Podkamień, Założce, ...	2
114.	Tarnopol, Zborów, Mikulińce	2
115.	Brzezany, Kozowa, Przemyślany	2
116.	Podhajce, Monasterzyska, Buczacz	2
117.	Skałat, Grzymałów, Nowe Sioło, Podwołoczyska, Zbaraż	2
118.	Trembowla, Budzanów, Czortków, Wiśniowczyk	2
119.	Husiatyn, Kopyczyńce, Borszczów	2
b) Okręgi wyborcze, składające się z powiatów sądowych (bez gmin, zaliczonych do klasy cenzusowej i powszechnej miast) z wyłączeniem wyborców polskich:		
120.	Sokal, Radziechów	1
121.	Bełz, Uhnów, Mosty Wielkie	1
122.	Rawa Ruska, Niemirów	1
123.	Żółkiew, Kulików	1
124.	Brody, Łopatyn	1
125.	Stary Sambor, Ustrzyki Dolne	1
126.	Turka, Lutowiska	1
127.	Borynia, Podbuż	1
128.	Stryj, Medenice, ...	1
129.	Żydaczów, Chodorów, ...	1
130.	Skole, Bolechów	1
131.	Rohatyn, Bursztyn	1
132.	Żurawno, Wojniłów	1
133.	Kałusz	1
134.	Dolina, Roźniatów	1
135.	Halicz, Bołszowce	1

Nr. okręgu wyborczego	Liczba posłów mających się wybrać
136. Stanisławów	1
137. Bohorodczany, Sołotwina	1
138. Nadwórna, Ottynia	1
139. Tłumacz, Tyśmienica	1
140. Tłuste, Potok Złoty	1
141. Zaleszczyki, Mielnica	1
142. Horodenka, Obertyn	1
143. Śniatyn, Gwoździec	1
144. Kołomyja, Peczeniżyn	1
145. Delatyn, Jabłonów	1
146. Kosów, Żabie	1
147. Kuty, Zabłotów	1

c) Okręgi wyborcze, utworzone dla wyborców polskich, wyłączonych z okręgów poprzednich a składające się z powiatów sądowych (bez gmin zaliczonych do klasy cenzusowej i powszechnej miast):

148. Rawa Ruska, Niemirów, Uhnów, Żółkiew, Kulików, Mosty Wielkie, Bełz, Sokal, Radziechów, Łopatyn, Brody	1
149. Ustrzyki Dolne, Lutowiska, Stary Sambor, Turka, Borynia, Podbuż, Skole, Medenice, Stryj, Bolechów, Żurawno, Żydaczów, Chodorów, Rohatyn, Bursztyn	1
150. Bołszowce, Halicz, Wojniłów. Kałuż, Roźniatów, Dolina, Stanisławów, Bohorodczany, Sołotwina, Nadwórna, Delatyn, Tyśmienica, Ottynia, Tłumacz	1
151. Mielnica, Zaleszczyki, Tłuste, Potok złoty, Horodenka, Obertyn, Kołomyja, Peczeniżyn, Jabłonów, Gwoździec. Śniatyn, Zabłotów, Kosów, Kuty, Żabie	1

d) Okręg wyborczy utworzony dla wyborców ruskich, wyłączonych z okręgów poprzednich a składający się z powiatów sądowych (bez gmin zaliczonych do klasy cenzusowej i powszechnej miast).

152. Muszyna, Grybów, Gorlice, Żmigród, Brzozów, Dynów, Krosno, Dukla	1
---	---

